

de Oogst

Interview met
Bert Dorenbos

Getuigenis:
'Haat God
mij soms?'

Leven
blijven
beschermen

4 Euthanasie **schaadt** samenleving

Zelfgekozen einde is geen autonome keuze ▽

8 **Haat** God mij soms?

Een crisis bleek voor Mark een keerpunt te zijn △

16 **Taboe**

Het animisme kent geen hogere moraal, alleen taboes ▽

20 Overbehandelen, **natuurlijk** niet!

Goede dokters weten ook te stoppen, of niet? ▷

30 **Feel good-**hulpverlening

Iemand redden geeft je een goed gevoel ▽

24 Een grap die **waarheid** wordt?

Bert Dorenbos: 'Het doods-virus weekert voort' ◁

Inhoud

4 Euthanasie schaadt samenleving
Elise van Hoek

8 Haat God mij soms?
Getuigenis Different

12 Sallie in Siberië
Krijn de Jong

14 Hier word je herkend
Gertjan de Jong

16 Taboe
Hans Frinsel

18 Nieuwe weg met oude papieren
Krijn de Jong

20 Overbehandelen, natuurlijk niet!
Theo Boer

23 Boze burgers
Gert-Jan Segers

24 Een grap die waarheid wordt?
Interview met Bert Dorenbos

26 Kiezen voor het te laat is
Willem Glashouwer

28 Mijn hart is gebroken
Naomi Winter

30 Feel good-hulpverlening
Kim ter Berghe

32 Boek: Waardevol leven
Krijn de Jong

33 Boek: Bedwelmd door Babylon
Gertjan de Jong

34 Boek: De zeebries der eeuwen
Pieter de Boer

Een goede dood?

Goede dood, dat is de letterlijke betekenis van het woord 'euthanasie'. Een misleidende term? Het is maar hoe je het bekijkt. Als je uitzichtloos lijdt en een arts verlost je uit die poel van ellende, is dat – nuchter bekeken – zo verschrikkelijk? Euthanasie als daad van barmhartigheid, er lijkt iets voor te zeggen. Ware het niet dat mensen geen eilandjes zijn. De 'autonome' keuzes die we maken, beïnvloeden onvermijdelijk de samenleving. Elise van Hoek, werkzaam bij de NPV, schrijft in deze *Oogst*: 'Met onze keuzes over leven en dood geven we ook een waardeoordeel over het leven van anderen.' Als in een tehuis allerlei mensen voor euthanasie kiezen, dan stimuleert dat waarschijnlijk niet de levenslust van de achterblijvers. Veel ouderen voelen zich toch al overbodig. Je kost de samenleving een hoop en wat geef je ervoor terug? Ben je geen overbodige ballast? Natuurlijk, niets moet. Niemand dwingt je om eruit te stappen. Maar toch.

'Ouderen hebben snel het gevoel dat ze mensen tot last zijn', stelde huisarts Annet Wind pas in opinieblad *Vrij Nederland*. 'Dat zegt iets over onze samenleving waarin de nadruk ligt op snelheid, flexibiliteit en economisch nut. We vinden de versleten schoenen van Van Gogh prachtig, waarom kunnen we dan niet de wijsheid, het relativeringsvermogen en de levenservaring van onze eigen ouderen waarderen?'

Troosten helpt

Een soortgelijk geluid klonk pas in *De Volkskrant* – wat toch ook geen spreekbuis van de Biblebelt is. Renée Braams, een muziekdocente die werkt met dementen, schreef in deze krant: 'Soms denk ik

dat alle Hollandse euthanasiasme voortkomt uit het onvermogen om hulp en troost te bieden.' Om te laten zien hoe belangrijk goede zorg is, noemt ze het voorbeeld van meneer Hansen, een van de dementen met wie ze regelmatig zingt en muziek maakt. De hele dag vraagt hij dringend aan iedereen: 'Zuster, wat moet ik nou doen?' of 'Zuster, waar moet ik nou heen?' Braams: 'Dat is geen loos zinnetje, elke keer dat hij het uitspreekt, komt het uit de put van zijn verloren ziel. Gek wordt iedereen ervan. Maar, het schrijnende punt is: troosten helpt. Tijdens het zanguurtje vraagt hij nooit waar hij heen moet, hij zingt, zoals vroeger, hij zat altijd in een koor, en hij geniet.'

Gertjan de Jong

Geur ten leven

De laatste tijd is er veel aandacht voor de Joodse schrijfster Etty Hillesum (1914-1943). Dit jaar is het namelijk honderd jaar geleden dat zij werd geboren. Zij liet met haar leven zien hoe je in een doodscultuur een 'geur ten leven' kunt verspreiden. 'Ik ben', zo schreef ze toen haar einde al naderde, 'bereid tot alles, tot iedere donkere plek op aarde waar God me zenden zal en ik ben bereid tot in iedere situatie en tot in de dood te getuigen dat dit leven schoon en zinrijk is en dat het niet aan God ligt dat het zo is als het nu is, maar aan ons.'

Gertjan de Jong is hoofdredacteur van De Oogst.

Colofon

Jrg. 77, nummer 901, april 2014

Uitgave Oogst Publicaties

Onderdeel van Stichting 'Tot Heil des Volks', sinds 1855 actief in evangelisatie-arbeid en hulpverlening.

Redactie

Eveline de Boer (eindredacteur)
Gertjan de Jong (hoofdredacteur)
Krijn de Jong

Vormgeving, opmaak en druk

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Aan dit nummer werkten mee

Kim ter Berghe
Theo Boer
Pieter de Boer
Bert Dorenbos
Hans Frinsel
Willem Glashouwer
Elise van Hoek
Gert-Jan Segers
Gerry Velema
Naomi Winter

Omslagfoto en stockfoto's

Dreamstime

Redactie en administratie

Oogst Publicaties, O.Z. Voorburgwal 241,
1012 EZ Amsterdam, tel. 020-3446310,
fax 020-4202394, e-mail info@deoogst.nl,
website www.totheildesvolks.nl

De Oogst is voor visueel gehandicapten ook verkrijgbaar in gesproken vorm.

Nadere informatie hierover is te krijgen bij de CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden te Ermelo, tel. 0341-565499.

Abonnement

De Oogst kost € 22,50 per jaar inclusief verzendkosten. Nieuwe abonnees kunnen zich aanmelden via de coupon elders in dit blad of via www.totheildesvolks.nl.

Euthanasie schaadt samenleving

Enkele jaren geleden bezocht ik een bijeenkomst over euthanasie. Een vrouw ging staan en vertelde hoe haar man na een langdurig ziekbed om euthanasie vroeg. 'Hij deed het voor mij', zei de vrouw, 'want hij zag hoe overbelast ik was.' Geëmotioneerd vertelde zij hoe hij haar had willen helpen door deze keuze, maar hoe verschrikkelijk zij dat had gevonden. **Euthanasie is geen autonome keuze, euthanasie schaadt onze samenleving.**

De zelfgekozen dood is bezig aan een opmars. Drie procent van de bevolking sterft door euthanasie. Het gaat hier om mensen die zélf om hun dood vragen. In dit percentage laat ik sterfgevallen buiten beschouwing van mensen die sterven door medische beslissingen, zoals het oneigenlijk verhogen van pijnbestrijding. De genoemde drie procent die actief om euthanasie vraagt, lijkt een relatief kleine groep, maar schijnt bedriegt. Het aantal mensen dat sterft door euthanasie stijgt de laatste jaren snel. We kunnen er allemaal mee te maken krijgen, als arts of verpleegkundige, maar ook als familielid, vrijwilliger of buur.

Het aantal mensen dat sterft door euthanasie stijgt snel

Sinds 2002 is de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding ('de Euthanasiewet') praktijk in Nederland. Zo'n wet kan alleen tot stand komen in een samenleving die een rooskleurig beeld van zichzelf heeft. Het veronderstelt goed opgeleide, welbespraakte en sociaal vaardige burgers, die in harmonie leven met hun omgeving en goede contacten hebben met hun arts. Deze veronderstelling werkt ook door in de praktijk. Actieve levensbeëindiging krijgt het stempel van de 'waardige' of 'barmhartige' dood.

Spraakmakende documentaires spelen een belangrijke rol in het verloop van de euthanasiediscussie. Na de uitzending 'De laatste wens van Moek' (2010) volgde 'Nachtvliinder' (2013) en 'Moeders springen niet van flats' (2014). Moek lepelde zelf een schaal-tje yoghurt naar binnen, boordevol pillen die haar fataal zouden worden. De medicijnen kreeg ze van haar zoon, die hiervoor in 2013 terecht stond. De rechter oordeelde 'schuldig, zonder strafvervolgning'. De uitzending 'Nachtvliinder' ging over de jonge vrouw Priscilla, erfelijk belast met een dodelijke ziekte, die op haar 26^e verjaardag zichzelf euthanasie 'cadeau' doet na een groots verjaardags- en afscheidsfeest. De laatstgenoemde documentaire 'Moeders springen niet van flats' is een pleidooi voor het legitimeren van euthanasie bij psychiatrische patiënten. Het zijn documentaires waarbij een persoonlijk verhaal indringend wordt neergezet, met veel instemmende reacties tot gevolg.

Kritische geluiden

De laatste maanden klinken er echter steeds meer kritische geluiden over de euthanasiepraktijk. Recent stelden UvA-hoogleraar Anne Mei The en onderzoeker Antoinette Reerink in *NRC-Handelsblad* dat 'religieuze critici gelijk gekregen hebben over euthanasie': 'De liberaliseringstrein van het sterven dendert voort en is niet meer te stoppen. We moeten het erkennen.' Voorvechters van het eerste uur laten ook van zich horen. De recent overleden oud-minister van gezondheidszorg

Actieve levensbeëindiging krijgt het stempel van de 'waardige' of 'barmhartige' dood.

Els Borst nam afstand van de lobby voor hulp bij zelfdoding door familieleden. Volgens psychiater Boudewijn Chabot ontspoort de euthanasiepraktijk als de Levenseindekliniek zonder behandelrelatie euthanasie pleegt bij psychiatrische patiënten.

De yoghurt zat boordevol pillen die haar fataal zouden worden

Het is opvallend dat de kritiek op zorgwekkende verschuivingen in de euthanasiepraktijk nu ook uit seculiere hoek komt. Christenen mogen er iets van Gods blijvende genade en zorg voor Zijn schepping in zien. Gods normen voor ons leven zijn niet goed omdat ze in de Bijbel staan, maar omdat ze goed zijn, staan ze in de Bijbel. Een groot deel van de Bijbelse geboden dient ook om het leven als gave van God in al zijn dimensies – lichamelijk, psychisch, sociaal en religieus – te beschermen. In 2012 werd de Euthanasiewet voor de tweede keer geëvalueerd. Dat levert een brij aan cijfers op, maar gaat aan de belangrijkste vragen

voorbij: Welke gevolgen heeft het bestaan van euthanasie voor de waarde die wij aan het leven hechten en hoe wij omgaan met lijden? Hoe schadelijk is de gedachte dat euthanasie een af te dwingen recht is, en een oplossing voor al het menselijke lijden? Daar gaat het zelden over in het maatschappelijk debat. Na de totstandkoming van de Euthanasiewet gaat het alleen om procedures. Morele argumenten doen niet meer mee. Tegelijkertijd wordt er voortdurend aan morele grenzen gemorreld. Euthanasie moet mogelijk worden bij mensen met dementie, bij psychiatrische patiënten, bij mensen met een 'voltooid leven' en bij kinderen. In België is inmiddels de meest vergaande Euthanasiewet ter wereld aangenomen: de leeftijdsgrens is geschrapt, waardoor ook kinderen een keuze voor euthanasie kunnen maken. Eduard Verhagen is een van de grondleggers van het omstreden Groningen Protocol dat levensbeëindiging bij baby's mogelijk maakt. Inmiddels is hij hoogleeraar kinderpalliatieve zorg en stelt hij dat wij nu ook in Nederland een stap moeten maken: 'Er is nu nog een categorie kinderen tussen 'neonatale euthanasie' en kindereuthanasie vanaf 12 jaar die niet mag overlijden.'

Voor veel ouderen is de televisie hun voornaamste gezelschap.

Druk op patiënt

Voorstanders van euthanasie zien een zelfgekozen levenseinde als de ultieme uiting van de vrije wil. Het is een eigen keuze bij uitzichtloos en ondraaglijk lijden. Maar is dit zo? Artsen signaleren een toenemende druk van de familie rondom ouderen en ernstig zieken. Met de euthanasieverklaring in hun hand eisen zij de euthanasie die vader of moeder gewild zou hebben. Maar artsen huiveren terecht bij euthanasie als de betrokkene zélf geen tekenen van ernstig lijden vertoont en zijn wens niet meer kenbaar kan maken. Ook de afwezigheid van naasten of de overbelasting van mantelzorgers kunnen een druk leggen op een patiënt en de wens voeden niet meer te willen leven. Maar is dit nu een autonome keuze?

Religieuze critici hebben gelijk gekregen over euthanasie

Vorig jaar pleitten Pia Dijkstra (D66) en Linda Voortman (GroenLinks) voor een verwijbsplicht van artsen bij euthanasie. Een pleidooi voor het eerst inzetten van palliatieve zorg zou logischer zijn, omdat een groot deel van de artsen nog geen advies en hulp inschakelt bij een consultatieteam palliatieve zorg voor hun ernstig lijdende patiënt. En hoe kan het dat met alle hoogwaardige pijnbestrijding de vraag naar levensbeëindiging toeneemt? Euthanasie werd geïntroduceerd als oplossing voor

een medisch probleem. Het lijkt er sterk op dat het nu vooral gaat om een cultureel probleem. En dat stelt ons voor nieuwe vragen. Wat is de invloed van deze zelfbeschikking op de samenleving? Loopt de zelfbeschikking niet tegen een grens aan? Kunnen we nog natuurlijk sterven als ons ziekbed met steeds meer techniek is omgeven? Ontstaat met een Levenseindekliniek geen klinische en procesmatige 'normalisering van het doden'? Ondermijnt hulp bij zelfdoding aan de ene psychiatrische patiënt niet de behandeling van andere patiënten? Waarom zouden zij nog blijven vechten? Geldt ditzelfde niet voor de breedte van de samenleving? Ondermijnen euthanasie of hulp bij zelfdoding niet de behandeling en levensmoed van anderen in diezelfde gemeenschap? Met onze keuzes over leven en dood geven we ook een waardeoordeel over het leven van anderen en beïnvloeden we ook het leven van anderen.

Euthanasie en eenzaamheid

Eenzaamheid is een groot maatschappelijk probleem. Eenzame mensen voelen zich niet verbonden met anderen in een betekenisvolle relatie. Eenzaamheid bedreigt de gezondheid net zozeer als overgewicht of roken. Veel ouderen wonen alleen en een groot aantal van hen lijdt aan 'intense' eenzaamheid, met een grotere kans op gebrek aan beweging, slechte eetgewoonten en depressie. Ook lijkt er een relatie tussen eenzaamheid en dementie te bestaan. Voor veel ouderen is de televisie hun voornaamste gezelschap. Kortgeleden organiseerde de Universiteit voor

Humanistiek een bijeenkomst onder de titel: 'Eenzaamheid bij ouderen: bestrijden of bevrijden?' Tijdens een van de workshops speelde een acteur een eenzame man. De verschillende aanwezigen kregen de opdracht met hem in gesprek te gaan, vragen te stellen, om te proberen inzicht te krijgen in de situatie en hem mogelijk verder te helpen. Maar wat er ook gevraagd en geopperd werd, er bleek geen beweging in de situatie te komen. Toen vroeg iemand of hij misschien geholpen was met informatie over euthanasie of de Levensindekliniek? En in *no time* was hem daarover informatie toegezegd. Wie deze 'workshopervaring' tot zich laat doordringen, krijgt kippenvel. Liggen eenzaamheid en euthanasie zo dicht bij elkaar? Worden ze zo snel als optie aan elkaar verbonden? Door met oprechte bedoelingen de eenzaamheid te bestrijden?

Verdriet verzachten

Leven en sterven krijgen een gezicht in de praktijk van de NPV (Nederlandse Patiënten Vereniging). De hulp van NPV-vrijwilligers werd gevraagd in een jong gezin waarvan de moeder terminaal ziek was. Toen zij thuis kwam uit het ziekenhuis was iedereen vol van angst en paniek over het naderende levenseinde. Zij vroeg om euthanasie. Op de dag dat deze uitgevoerd zou worden, zag zij er toch vanaf. Zij heeft nog twee maanden geleefd, met goede palliatieve zorg. De rust en ruimte die vervolgens ontstonden in het afscheidproces deden haar én haar gezin goed.

Opvallend dat de kritiek nu ook uit seculiere hoek komt

De zorg bij het naderende einde is niet bedoeld als instrument om leven en dood volledig te beheersen, maar in de eerste plaats om gebrokenheid en verdriet te verzachten en te helen. Daarbij moeten we niet buigen of bang zijn voor de stigmatisering van christelijke of conservatieve principes. Christenen verheerlijken het lijden niet. Ook zijn zij niet onbarmhartig door een natuurlijk sterven te verkiezen boven een zelfgekozen dood. Menselijke waardigheid en barmhartigheid zijn voluit begrippen waarmee we uit de voeten kunnen. We mogen de onvoorwaardelijke bescherming van ieders mensenleven niet opgeven, omdat het leven voor kwetsbare mensen dan juist harder en uiteindelijk onleefbaar kan worden. Zelfgekozen of niet. o

Drs. Elise van Hoek-Burgerhart is beleidsmedewerker bij de NPV (Nederlandse Patiënten Vereniging). De NPV komt op voor de beschermwaardigheid van het leven door thuishulp, advies bij medisch-ethische vragen en beleidsbeïnvloeding. De NPV heeft 61.000 leden. Meer informatie vindt u op de website www.npvzorg.nl

Genade is een poort

Pas op dat je niet 'veroordeelt'! Want Jezus zei: 'Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen.' Dit zei Hij tegen vrome mannen die met een overspelige vrouw aankwamen en in de haast de andere dader hadden vergeten. Jezus sprak hén aan, maar zegt Jezus deze woorden ook in het algemeen? Kun je dit voorbeeld gebruiken om afschuw over zonden tot zwijgen te brengen? Heb het niet over zonden, zwijg, stenig niet! Nu is stenigen niet onze mores, maar oordelen, beoordelen, aanvoelen of iets goed of slecht is – is dat juist niet iets dat de Heilige Geest zijn kinderen wil aanleren?

De vrouw ontmoet Jezus, dit verandert haar leven en ik neem aan: voorgoed. Of betrappen de Joodse leiders haar een week later weer op overspel en herhaalt deze geschiedenis zich? Wat denk jij?

Als je zonden benoemt, klinkt al snel: 'Ho ho, wie ben jij? Ben jij soms zonder zonde?' Met de stapeling van 'genade op genade' lijken we stenen in de hand te hebben die zacht van buiten zijn, maar hard van binnen. We stenigen geen mensen, maar misschien wel het heilige van de Heer (Heb. 6:6).

Wat is genade, een oord of een poort? Bedoelt God met genade een verblijfplaats voor zondaars om zich daar op te houden, onveranderd? Of bedoelt Hij een doorgang naar de smalle weg van Jezus – die ook wel eens een christenreis naar de hemel genoemd is? o

Gerry Velema is schrijfster en deelt op de website www.bemoedigingssite.nl elke vrijdag een video-boodschap om christenen te bemoedigen.

Different

Haat God mij soms?

Op school was Mark een buitenbeentje en zijn vader was alcoholist. Als tiener kreeg hij twijfels over zijn seksuele gerichtheid. Hij belandde in een crisis. Toen hij later trouwde, waren de problemen niet afgelopen. Een nieuwe crisis volgde, dieper dan ooit. **Maar tot Marks verrassing bleek die crisis een keerpunt ten goede te zijn.**

Op 5 april 1963 werd ik geboren als derde zoon in een gereformeerd gezin. Op vierjarige leeftijd ging ik naar een christelijke kleuterschool, daarna naar onze eigen gereformeerde school. Er werden na mij nog twee jongens geboren, een jaar later de eerste en negen jaar later de tweede.

Mijn vader was verslaafd aan alcohol. Hij werkte veel 's nachts, sliep overdag en nam dan een glas cognac mee om in slaap te komen. Voor ons was dat volstrekt normaal, zo ging dat gewoon, het was ook niet stiekem. Later ging hij veel meer drinken. Ik was toen ongeveer twaalf jaar. Hij werd dan emotioneel en sprak vooral over Gods genade. Achteraf merkte je dat hij zich schuldig voelde en zich vrij wilde pleiten.

Mijn moeder heeft het gezin gerund. Ze was er als wij uit school kwamen. Als kinderen droegen we haar op handen. Wat ik toen niet doorhad, was dat mijn moeder met ons geen echte gesprekken aanging. Ze vroeg hoe het was op school, maar als je geen of nauwelijks antwoord gaf, was het ook goed. Ik leerde toneelspelen zonder dat ik er erg in had. Mijn broers waren doeners, net als ik. Het hele gezin was trots op de mentaliteit van 'niet kletsen maar poetsen'. Dat werd onze kracht, in het gezin, in de kerk en op het werk.

Voor schut gezet

Op school boeide het leren mij niet. Ik had last van dyslexie, maar dat was toen nog niet bekend. Ik was bang om te falen, wilde niet in het middelpunt staan. Een keer, in klas vijf van de lagere school, vroeg de meester mij een eenvoudige som te maken, maar ik sloeg dicht en zei niets meer. Hij werd boos en zei: 'Ga het maar in klas vier vragen, want daar moest je het leren.' Hij zette mij openlijk voor

schut. Ik ging naar de gang, maar niet naar klas vier. Dat had ik wel gedaan als mijn broertje daar niet zat, maar nu wilde ik het niet. Even later kwam de meester woedend de gang op en schold mij uit ten overstaan van de klas. Maar ik mocht wel weer naar binnen.

Ik leerde toneelspelen zonder dat ik er erg in had

Van binnen was ik zo boos en wanhopig, maar ik wilde mezelf overeind houden. Ik zei dat ik een spijker voor zijn band van zijn auto zou zetten. Ik was altijd bang en de stoere jongens lachten me uit: 'Dat durf je toch niet!' Daarom deed ik dat de volgende dag wel. Toen dat uitkwam, werd ik verraden door de stoerste jongen van de klas. Ik trok me terug van mijn leeftijdsgenoten. Ik was jaloers op de andere jongens. Die waren stoer, die durfden alles. Ik was bang en ik durfde niets. Ik kon nergens heen, ging werken en werken.

Geen raad

Na de lagere school ging ik naar een tuinbouwschool. Uit school werken, in vakanties werken. Vijf uur beginnen, tot vijf uur. Alleen op feestdagen gingen we iets doen met de jeugd van de kerk. Op de verenigingsavonden kwam ik in contact met andere jongeren. Ik zag leuke meiden en was vaak verliefd. Ik was toen ongeveer dertien. Maar ik weet ook nog heel goed dat ik een keer een meisje heel leuk vond, maar haar broer eigenlijk even leuk vond. Toen had ik nog geen idee wat er aan de hand was.

Zou een maaksel tegen zijn Maker zeggen: U hebt mij niet goed gemaakt?

Als ik thuis was, ging ik vaak naar mijn kamer. Ik was veel alleen en dacht veel na. Het alleen zijn was niet goed voor mij. Ik werd sociaal onhandig. Ik dacht steeds meer aan jongens en wist me met mijn lijf geen raad.

Mijn broer zei eens tegen mijn moeder: 'Ik snap het niet met Mark. Er staan tig meiden om hem heen en hij ziet er niet één.' Mijn gevoel voor jongens werd sterker. Ik las wel eens iets over homo's, maar dat ging niet over mij. Of toch wel? Nou, het mag niet en kan niet. Niet aan denken. God is duidelijk in de Bijbel. Heeft Hij een hekel aan mij? Ik moet gewoon beter mijn best doen. Morgen doe ik het niet meer, ik denk niet meer aan jongens, want God haat dat. Haat God mij?

In dienst

Ik moest in militaire dienst, maar zag dat totaal niet zitten. Ik was bang voor gezag, regels en orders. Mijn angst werd zo groot, dat ik zelfs niet meer at. De avonden mocht ik naar huis, maar daar voelde ik mij rot onder. Na twee weken kon ik gaan. Mijn moeder vroeg later: 'Wat zou je gedaan hebben als ik gezegd had dat je daar moest blijven en thuis niet

welkom was?' Ik wist het gelijk, omdat ik er toen al heel sterk over had gedacht. Dan zou ik van de brug bij de kazerne afrijden. Ik voelde me mislukt en waardeloos, maar deelde dit met niemand.

Ik was jaloers op andere jongens

Mijn vrouw heb ik ontmoet op de verenigingsavonden. Ik vond haar leuk, zij had mij allang gezien, ik had het wat laat door. Ik weet van die tijd dat ik erg verward was. Mijn gevoel botste met haar gevoel, maar ik hield van haar. Het lichaam wilde niet mee, ik dacht toen al alleen maar aan jongens als het over het lichaam ging. Tegen beter weten in hoopte ik dat het over zou gaan als ik zou trouwen.

Er kwamen kinderen en het gezin ging aandacht vragen, het ging wel oké zo. Vijf kinderen werden er geboren, het was druk. Ik dacht veel na, maar niet over mezelf. Voor mijn omgeving was ik sociaal, maar van binnen ging ik dood. Ik had vrienden nodig, maar had ze niet. Verlangde naar nabijheid van mannen en zocht die ook. Gelukkig was ik sociaal

Met mijn vader maakte ik veel ritjes in de auto.

onhandig en durfde ik geen contact te zoeken, omdat dit op de verkeerde manier zou gebeuren.

Mijn val

In september 2009 ging ik de fout in. Ik liep vast, door een grote fout waardoor ik in één keer wakker werd. Ik ontmoette een man, op een verkeerde plek.

Tegen beter weten in hoopte ik dat het over zou gaan als ik zou trouwen

Wat ik dertig jaar had onderdrukt werd wakker geroepen. Ik voelde wat ik al die jaren had gemist, maar tegelijkertijd voelde ik mij totaal mislukt. Het was voor mij nu helemaal helder: zo wil ik niet door. Drie dagen daarna concludeerde ik dat er maar één oplossing was. Ik was niets waard, niemand zat op mij te wachten. Mijn kinderen niet en mijn vrouw niet. Wat doe ik hier nog? Ik ben weggegaan om niet meer terug te komen, maar uiteindelijk durfde ik mij niet van het leven te beroven. Ik was bang om God te ontmoeten, want Hij haatte mij ook. Toch ben ik weer naar huis gegaan en heb de volgende dag mijn broer ingelicht. Ik schreef hem dat ik homo was en vroeg of ik naar hem toe mocht als mijn vrouw mij niet meer wilde. De dag erna heb ik mijn vrouw ingelicht. Ik ben met haar eerst gaan lopen, om thuis weg te zijn, en wilde het haar zeggen. Maar ik kon alleen maar huilen. Mijn vrouw zei: 'Schrijf het dan op' en dat heb ik gedaan. Toen ze het las, wilde ze één ding weten: wil jij weg? Dat wilde ik niet. Zij wilde het ook niet.

Ik was totaal van de kaart en had geen enkel vertrouwen meer in mezelf. Ik ging veel sporten, alleen om weg te zijn en alles te verwerken. Ik had totaal geen behoefte meer aan wat dan ook en wilde niet

meer leven. In deze tijd heb ik het meeste gehad aan mijn vrouw, die mij nooit heeft laten vallen. Ze verweet mij niet dat ik nooit had gepraat, begreep hoe zwaar het geweest was en bleef van mij houden als voorheen. Door haar begon ik iets meer te begrijpen wat genade was. Natuurlijk was het moeilijk voor haar, maar de liefde bleef en groeide zelfs. We hebben het heel moeilijk gehad in deze periode, maar zagen ook de zegen van God. Dat we bleven kiezen voor elkaar, is voor ons beiden goed geweest.

Hoe nu verder?

De depressie was groot, ook mijn kinderen hadden er last van. De oudste twee heb ik verteld wat er aan de hand was. Ze zagen mijn diepe nood al een poos en waren blij dat wij samen door wilden. Ik was bang als vader afgewezen te worden, maar dat was Godzijdank niet aan de orde.

Ik heb een man ontmoet op een verkeerde plek

Gelukkig kon ik twee weken na mijn val terecht bij Different. De therapie bij Different was heftig voor mij en bepaalde gesprekken hebben veel indruk gemaakt. Er werd benadrukt dat ik meer was dan alleen mijn homoseksuele gevoelens. Ik kreeg door dat dit die bijzondere club was die geen officiële binding had met de traditionele kerk waar ik vandaan kwam. Wilde ik dit wel? Ik had mezelf niet aangemeld bij Different, dat had mijn broer geregeld. Gewoon via internet. Hij had er verder geen verstand van. Ik zie het tot op de dag van vandaag nog als een wonder van God dat ik daar meteen terecht ben gekomen.

Door de gesprekken bij Different ontdekte ik patronen in mijn gezin van herkomst die niet goed waren. Wat onze kracht leek, was onze zwakheid. Wat goed leek was een masker. Nee, het was niet allemaal fout, maar er zat veel gebrokenheid in.

Door mijn vrouw begon ik iets meer te begrijpen wat genade was

Toen ik weer diep zat en mezelf niets waard vond zei mijn begeleider bij Different een keer: 'Mark, denk je hier God blij mee te maken?' Ik heb daar veel over nagedacht en kwam tot de conclusie dat ik dat altijd had geloofd. Ik ben de Bijbel anders gaan lezen. Ik zie bijvoorbeeld in Jesaja 29 dat er staat: 'Zou een maaksel tegen zijn Maker zeggen: U hebt mij niet goed gemaakt?' Ik was nooit tevreden met wie ik was, terwijl Hij mij heeft gemaakt.

Ik heb het uitgeroepen naar de hemel, was teleurgesteld en boos. Boos omdat ik was wie ik was, maar ik leerde ook van God: Ik ben er voor jou. Een moeilijk, pijnlijk en lastig proces, maar mijn relatie met God werd langzamerhand beter. Ik heb ook een cursus gevolgd bij Living Waters, waardoor ik nog meer heb leren zien dat het écht waar is: *God houdt van mij*.

Vallen en opstaan

Het is nu vier jaar na mijn grote depressie. Er is veel veranderd in mijn gezin. We praten nu meer met de kinderen. We zijn meer open naar elkaar. Dat

vind ik nog steeds moeilijk. Het gaat met vallen en opstaan. Maar door al die jaren heen zie ik eindelijk dat kracht in zwakheid wordt volbracht. God is geweldig goed geweest, dwars door de pijn heen. Mijn vader is een jaar geleden overleden en ik heb met hem daarvoor nog veel ritjes gemaakt in de auto. Hij wilde weg van huis, was onrustig als hij de hele dag thuis moest zitten. Negen dagen voor zijn overlijden heb ik voor het laatst met hem gereden. Een paar dagen daarvoor zei hij tegen mij: 'Kijk, een man achter een wandelwagen. Dat deden wij vroeger nooit.' Ik zei: 'Wij? Ik deed dit wel, pa, en vond het leuk.' 'Ja dat weet ik, ik bedoel wij van onze leeftijd. Stom eigenlijk.' Hij praatte niet verder over zijn gevoelens, maar ik merkte steeds dat hij iets wilde aangeven. Dat deed mij goed. Ik merkte dat ik weer van hem kon houden en het leuk vond met hem in de auto te rijden, om gewoon samen te zijn als vader en zoon.

Ik sta hier niet met een succesverhaal, maar ga stap voor stap met Hem

Ten opzichte van mijn broers en moeder vind ik het wel lastig om mijn positie te bepalen. Hierin hoop ik verder te groeien met Hem. Ja, ik sta hier vandaag, niet met een succesverhaal dat af is, maar midden in het leven, en ga stap voor stap met Hem. ◦

Mark heet in werkelijkheid anders.

Sallie in Siberië

'Fluiten naar Sallie' is een van de kinderboeken van Johan Frinsel. In 1996 verscheen er een Russische vertaling van het boekje. Honderdduizend exemplaren werden ervan verspreid. Hoe zijn ze eigenlijk ontvangen? **Twintig jaar later krijgt de schrijver bezoek van een echtpaar uit Noord-Siberië.**

Soms kun je even je geluk niet op. Ik sta in Veenendaal op de parkeerplaats voor het verzorgingshuis waar meneer Frinsel woont. Onderweg ben ik gebeld, maar ik kon niet opnemen. Ik bel even terug. Het is Filip Uijl van de stichting Friedensstimme, een organisatie die steun verleent aan christenen in de voormalige Sovjet-Unie. Vorige week vierde de organisatie haar 35-jarig bestaan.

Sara had het boekje over Sallie in het Russisch gelezen

Ze hadden een Russische evangelist uitgenodigd om te spreken, de vijftigjarige Andrej Joedintsev, die al op zijn achttiende voor drieënhalve jaar werd gevangengezet. Samen met zijn vrouw Sara was hij voor een week in Nederland. Sara had een bijzondere wens: ze wilde zo graag kennismaken met de stad van Sallie, Amsterdam dus. Sallie is een personage uit een prachtig kinderboek van Frinsel. Het verhaal speelt in de oorlog. Het gaat over een Jordanees jongetje en zijn joodse vriendje Sallie. Het boekje werd in het Russisch vertaald en zo had Sara het dus onder ogen gekregen. Het verhaal had haar geraakt. Nu wilde ze graag de omgeving zien waar het oorlogsdrama zich had afgespeeld.

'En is het ook nog mogelijk om de schrijver, Johan Frinsel, te ontmoeten?' Ik beloof er met Frinsel over te spreken en zeg dat ik hen heel graag in Amsterdam wil rondleiden.

Voorlezen

Even later zit ik bij Frinsel. Ik vertel hem over het telefoontje. Hij is aangenaam verrast en ziet ze graag komen. We pakken het boekje erbij, 'Fluiten naar Sallie'. Frinsel begint te lezen en blijft lezen, anderhalf uur lang. Zijn stem is nog steeds helder en warm. Af en toe stopt hij even voor een toelichting. Veel is autobiografisch. Dat jongetje, Freek, is de schrijver zelf. De oorlog houdt hem nog altijd bezig. Vooral de ingewikkeldheid ervan. 'Ze zeggen zo makkelijk dat je niets voor de Duitsers moest doen, maar alles was van de Duitsers.' Hij vertelt over een leraar die uit de klas werd gehaald. Ze hebben hem niet meer teruggezien. En natuurlijk vertelt hij over de Joodse buurtbewoners. Over hun angst.

De binnenstad

Een week later is de rondleiding. Andrej en Sara worden begeleid door de oud-directeur van Friedensstimme en zijn vrouw, Rien en Mia Uijl, en door Anja, een kantoormedewerkster. En, niet onbelangrijk, door een tolk, Ira van de Breevaart. Er is wederzijds enthousiasme. Andrej heeft veel vragen, we steken gelijk af

naar de diepte. Eerst lopen we naar de oude Joodse buurt. Bij de Dokwerker liggen nog de bloemen en kransen van de herdenking van de Februaristaking. We wandelen en praten. Dan gaan we naar de Jordaan. In de Eerste Bloemdwarsstraat zien we de plek waar Frinsel zijn kinderjaren doorbracht. In dat buurtje speelde het verhaal van Sallie zich af. Weer bij de parkeergarage aangekomen, stellen we vast dat we nog een belangrijk ding moeten doen: bidden. Dat kan heel goed op straat. Andrej bidt met en voor ons. Hij bidt voor de verslaafden en hij bidt voor de Joden 'die altijd worden vervolgd; vervolging waar ook wij weet van hebben'. Maar dan is het nog niet afgelopen. Er ligt nog iets op zijn hart. Helaas heeft hij vandaag geen verslaafden persoonlijk kunnen ontmoeten, maar hij vraagt mij of ik een boodschap aan hen wil doorgeven. En dan begint hij te midden van de drukte rustig zijn boodschap te ontvouwen.

Bidden kan heel goed op straat

'Veel mensen hebben een hart met onbewerkte aarde. Het brengt geen vrucht voort. Door verslaving slinken hun talenten. God wil dat we ons hart bewerken. Je hart bewerken kost veel inspanning, net zoals een akker

bewerken veel inspanning kost. Maar als je in het geloof in Jezus de aarde van je hart bewerkt, komen er goede vruchten.' Ik beloof de boodschap door te geven. Als mijn gasten zich naar de parkeergarage begeven, loop ik nog een klein stukje op met Ira. Ik spreek mijn verwondering uit over het feit dat we elkaar vanmorgen nog niet kenden en dat we nu zo vertrouwelijk met elkaar kunnen spreken. 'In Rusland hebben we daar een mooi liedje over', zegt ze. 'Eerst waren we vreemden, maar nu zijn we vrienden, door het bloed van Jezus Christus.'

Op bezoek bij de schrijver

Een dag later zitten Andrej en Sara bij Johan Frinsel in het verzorgingshuis De Engelenburgh in Veenendaal. Het is een ontmoeting tussen evangelisten. Het Russische echtpaar is verheugd en ontroerd. Eigenlijk waren ze al vrienden voordat ze elkaar ontmoetten. Sara vertelt aan Frinsel hoeveel zegen haar kinderen en vele andere kinderen ontvingen door het boekje

'Fluiten naar Sallie'.

Er ontstaat een gesprek van hart tot hart. Frinsel vertelt in grote lijnen zijn levensverhaal. Hoe hij al heel jong, als kind uit een volstrekt ongelovig gezin, op wonderlijke wijze met het Evangelie in aanraking kwam. Op doktersadvies deden zijn ouders hem op de kleuterschool in de Bloemstraat.

Er ontstaat een gesprek van hart tot hart

De juffrouw van de kleuterschool, juffrouw Huisman, had in haar verhalen niet alleen de bijbelse geschiedenis doorgegeven, maar ook de onuitsprekelijke liefde van God. Het had zijn hart geraakt en het was nooit meer weggegaan. Na een aantal jaren komt hij op een tekenclub opnieuw met het Evangelie in aanraking. Later leidt hij zelf een club. Weer jaren later wordt hij directeur van Tot Heil des Volks. 'Er is niets mooiers dan het Evangelie verkondigen',

zegt Frinsel en hij zet spontaan een lied in: 'Looft de Here, mijn ziel, en alles wat in mij is Zijn heilige Naam.'

Dan vertelt Andrej over zijn gevangenschap. Hij vertelt dat er op een dag een briefje zijn cel wordt binnengesmokkeld. Er stond een lied op. 'Dag aan dag en op elk moment geeft God me kracht voor elke beproeving die op mijn weg komt', zo begint het. Het is voor Andrej een geweldige bemoediging. Hij probeert er een melodie op te maken. Niet veel later wordt hij overgeplaatst naar een andere cel. Daar ontmoet hij de gevangene die hem het lied heeft toe gesmokkeld. Hij vraagt naar de melodie. Tot zijn grote verbazing blijkt het precies de melodie te zijn die hij zelf ook had bedacht. Andrej pakt zijn gitaar en zingt het lied. Natuurlijk bidden ze samen. Voordat Frinsel hen uitgeleide doet, krijgt hij nog een omhelzing op zijn Russisch. ◻

Een deel van dit verhaal stond eerder in 'Het Urkerland'.

Meneer Frinsel met zijn Russische gasten

De Sikkenberg

Hier word je herkend

Negen jaar waren ze niet meer op De Sikkenberg geweest. Maar nadat ze in 2006 de camping weer eens opzochten en er de sfeer opsnoven, kwam de familie De Vries uit Ede weer elk jaar terug. **'Mooi dat de tieners en jongeren hier niet als "lastig" ver weg gestopt worden.'**

Via via hoorde de familie De Vries in 1997 van De Sikkenberg, de toen pas nieuwe camping in natuurgebied Westerwolde. De camping zag er toen nog heel anders uit dan nu, herinnert Ingrid, de moeder van het gezin, zich. 'Het terrein was vrij kaal met alleen wat lage boompjes. De waterafvoer was nog niet zo geweldig, onze kinderen hadden gelijk natte voeten. Toch waren we aangenaam verrast. Waardoor? De persoonlijke sfeer, de christelijke inhoud van de programma's en de gezelligheid op de camping. We hebben een geweldige vakantie gehad!'

'Omdat we elk jaar ergens anders heen op vakantie wilden, zijn we niet terug geweest, totdat we een uitnodiging kregen voor een evenement ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van De Sikkenberg in 2006. We zijn toen met Hemelvaart en Pinksteren

geweest, onze kinderen waren tien jaar ouder, tieners, en ondanks het slechte weer vonden wij, en ook zij, het zo fijn op De Sikkenberg dat we sindsdien ieder jaar terug zijn gekomen!' 'De persoonlijke sfeer op De Sikkenberg spreekt ons erg aan. Zowel de campingbeheerders als veel gasten kennen je en bij aankomst word je hartelijk begroet. Zelfs die keer in 2006, na negen jaar, wist campingmanager Jaap Willems ons nog te herinneren! Verder vinden we het heel mooi dat de tieners en jongeren niet als "lastig" ver weg gestopt worden aan de rand van de camping, maar juist zeer welkom zijn en een centrale ontmoetingsplek midden op de camping hebben. Voor onze kinderen was de aanwezigheid van veel jongelui en de positieve sfeer die binnen die groep heerst heel belangrijk. Daarnaast krijgen de jongeren,

maar eigenlijk iedereen, de kans om zich te ontplooiën door bijvoorbeeld mee te doen in het recreatieteam, mee te spelen in de muziekteams of een eerste preek te houden tijdens een tienermeeting, waarbij andere campinggasten de jongelui coachen. Geweldig!'

Schoonheid van binnen

'Heel fijn is het dat er per week een vaste spreker is die de Bijbelstudies en diensten verzorgt. Ik herinner me de verzameling stenen die Bastin Romijn in 2011 meenam en dat hij liet zien hoe mooi die stenen van binnen vaak zijn. Daaraan koppelde hij dat schoonheid van binnenuit komt en dat God naar je hart kijkt. Maar ook dat door druk en verhitte een steen harder wordt. Moeilijkheden in ons leven kunnen ervoor zorgen dat we leren volharden. En zo trok hij nog meer parallellen tussen stenen en onze relatie met God. Ook de studies van Henk Blankenspoor over de zaligsprekingen waren indrukwekkend. Deze uitspraak van hem bleef bij mij hangen: "Je mag komen zoals je bent om te worden wat Hij van je maakt." Een zin die eigenlijk ook wel heel mooi de visie van De Sikkenberg verwoordt...' o

De Sikkenberg is het christelijke recreatiepark van stichting Tot Heil des Volks. Voor info of boekingen kijk op de site www.sikkenberg.nl of bel ons: 0599-661144.

Samen pannenkoeken eten

FOTO INGRID DE VRIES

Oranjewandeling 24 april

Voorafgaand aan de eerste Koningsdag in ons land, houdt De Wandelende Tak op DV donderdag 24 april een Oranjewandeling.

Het is een wandeling vol verrassende verhalen waarin de geschiedenis van Amsterdam en ons Koningshuis op een boeiende manier tot leven komt. De wandeling duurt van 10:00 tot 17:00 uur. We beginnen bij Amsterdam Centraal en lopen vanaf daar naar de Jordaan. Rond 11.00 uur maken we een koffiestop en later lunchen we in de Shelter Jordan. Om 17.00 uur dineren we bij AHA (optioneel). Kosten: 20 euro per persoon. Kijk voor meer informatie over de Oranjewandeling en andere wandelingen op www.ontmoetamsterdamanders.nl.

Scholen voor Scholen

De Bewaarschool zet zich in voor kinderen en hun ouders in verschillende buurten in Amsterdam. We organiseren onder andere spelenlopen, kookclubs, knutselmiddagen en toneelworkshops. Met deze activiteiten willen we kinderen een veilige plek bieden waar ze gezien worden, zich thuis voelen, liefde en erkenning vinden en relaties kunnen opbouwen. Voor scholen hebben we het project 'Scholen voor Scholen' opgezet. Samen met uw leerlingen kunt u ons sponsoren door bijvoorbeeld een aantal maan-

den of een schooljaar voor ons te sparen. Wij kunnen dit geld gebruiken voor kinderboeken, knutsel- en speelmateriaal, huur van gebouwen, training van medewerkers et cetera. U kunt natuurlijk ook een actie houden of een rommelmarkt organiseren en ons blij maken met de opbrengst! Als 'tegenprestatie' komen wij graag langs op school om te vertellen over ons werk.

Als school kunnen jullie ook bij ons in Amsterdam op bezoek komen. In De Jordaan houden wij dan een speurtocht over de wijk, de geschiedenis van Amsterdam en het werk van Tot Heil des Volks, onze 'moederorganisatie', en De Bewaarschool. Doet u mee aan ons sponsorprogramma of hebt u voor ons een actie gehouden, dan bieden wij u deze speurtocht gratis aan! Voor meer info kijk op de site www.debewaarschool.nl.

Ladiesfair groot succes

Op zaterdag 22 maart werd er in Benschop een ladiesfair georganiseerd door een groep enthousiaste vrouwen uit de Lopikerwaard. De bezoekers konden volop kleding en sieraden kopen, een gezichtsbehandeling krijgen, een creatieve workshop volgen, kijken naar modeshows en bijkletsen onder het genot van een high tea. De opbrengst van ruim 4.000 euro is bestemd voor het werk van **Scharlaken Koord**. Organisatoren: bedankt voor deze fantastische dag en voor het mooie geldbedrag!

Taboe

Al een paar dagen kwam er een lijkvlucht vanuit de dichte mangrove begroeiing die het dorp van de zee scheidt. Toen de dorpingen op onderzoek uitgingen, vonden ze het lijk van een meisje van een jaar of twaalf, gewikkeld in een rieten mat.

Iedereen begreep direct om wat voor dood het ging.

De politie deed onderzoek en al snel bleek dat het een verstandelijk gehandicapt meisje was uit een dorp verderop. Dit gebeurde een paar jaar geleden hier in Guiné-Bissau, op een eiland niet zover bij ons vandaan.

Animistische denkbeelden leven hier nog sterk. Een lichamelijk of verstandelijk gehandicapt kind wordt verklaard geen mens, maar een 'iran' – een boze geest – te zijn. Die conclusie 'rechtvaardigt' vervolgens een drastische maatregel. Het betreffende kind wordt in een rieten mat gerold en bij laag tij achter de mangrove gelegd. Volgens het traditionele geloof verandert het kind in een krokodil op het moment dat het inkomende tij het bedekt.

Jaren geleden kende ik een meisje met het syndroom van Down in het stadje Bissorã. Zij woonde bij haar grootmoeder die christen was en daarom de enige in de familie die het meisje als mens beschouwde en zich over haar wilde ontfemen. Het was een heel lief, vrolijk en behulpzaam kind. Op een dag werd het meisje ontvoerd en we hebben haar nooit meer gezien. In haar geboortedorp was iemand overleden en de voodoopriester zei dat dit meisje – 'die boze geest' – de schuldige was. Ze is op traditionele manier 'opgeruimd'.

Afwijkend

Niet alleen gehandicapten hebben op deze manier een droef einde gevonden, maar ook gezonde mensen, soms vanwege afwijken-

de ontwikkeling of gedrag. Een jongeman vertelde ons dat dorpsgenoten hem, toen hij anderhalf was, bij de rivier hadden willen leggen, omdat hij op die leeftijd nog niet kon lopen en 'dus een boze geest' moest zijn. Gelukkig waren zijn ouders het er niet mee eens. Een man vertelde mij hoe hij als jonge tiener bij de rivier werd gelegd, omdat de voodoopriester tot de conclusie was gekomen dat hij 'de boze geest was die ziekte in het dorp veroorzaakte'. Zijn oma was het er niet mee eens en heeft hem stiekem bevrijd.

Elke samenleving zoekt manieren om met 'niet-productieve' of afwijkende elementen om te gaan. Het animisme verwijderd die elementen door een bovennatuurlijke draai aan een natuurlijk probleem te geven. In die cultuur ontleent het individu zijn identiteit aan de groep en het groepsbelang heeft altijd prioriteit. Een nutteloze mond die wel gevoed moet worden maar niet bijdraagt in de voedselproductie is een economische en sociale last, waarvoor 'een oplossing' gezocht moet worden.

Taboe

De wet verbiedt zulke praktijken, maar er wordt halfhartig opgetreden, want velen – ook bij de overheid – geloven er nog heilig in. Men zwijgt er liever over; op zulke onderwerpen rust min of meer een taboe. En zo'n praktijk wordt niet uitgebannen door goed onderwijs alleen. Een christelijke hulpverlenster uit een ander

West-Afrikaans land vertelde mij eens hoe een lokale arts – iemand met een gedegen opleiding – heilig geloofde dat sommige kinderen met een afwijking geen mens maar een boze geest zijn, en dat zo'n kind in een schildpad verandert als het vastgebonden bij de oever wordt gelegd.

Door goed onderwijs alleen wordt deze praktijk niet uitgebannen

Dit is geen wetenschappelijk maar een geestelijk probleem. Hoe zie je de mens? Waar zijn je normen en waarden op gebaseerd? Geloof in God, de Schepper, en onderwerping aan Zijn openbaring die we hebben in de Bijbel, verandert het denken van mensen wat betreft de gehandicapte of beperkte medemens. Vanuit de bewogenheid van Christus zien we zo'n mens niet als een economisch of sociaal probleem, maar als een schepsel dat God op onze weg plaatst. God heeft ons niet in deze wereld gezet om voor onszelf te leven, maar voor Hem. En onze liefde voor Hem maken we waar door liefde en zorg voor onze medemens. Geloof in God bepaalt ook onze houding ten opzichte van ons eigen leven. Wie zijn wij om te zeggen wanneer het leven genoeg is geweest?

In onze samenleving zal men rechtvaardigingen zoeken om 'nutteloos leven' te verwijderen.

Opoffering

We leven in een wereld die gebroken is door de zonde. Maar God gebruikt juist die gebrokenheid om ons de gelegenheid te geven onze liefde voor Hem en de medemens te tonen door offers te brengen in het bijstaan van de beperkte of lijdende naaste. Maar 'opoffering' gaat in tegen onze natuur en ook tegen de tijdgeest. O, onze generatie is erg 'bewogen' als we de televisiebeelden van rampen zien. En we tonen onze zorg via de gironummers. Of is dat om het geweten te sussen? Want als het probleem heel dichtbij komt, kiest onze hedonistische cultuur een heel andere weg. Het verwijderen van een foetus die met een handicap geboren dreigt te worden, komt in feite voort uit eenzelfde grondhouding als die in de animistische cultuur. Het individu wordt beoordeeld naar de bijdrage die het kan leveren aan de samenleving of aan ons persoonlijk geluk. Het animisme kent geen van

bovenaf geopenbaarde moraal. Het kent alleen taboes. Stelen of overspel zijn alleen verkeerd als het wordt ontdekt. De daad is dus niet zondig in zichzelf, maar alleen verkeerd wanneer het evenwicht in de samenleving verstoord wordt. De geesten aan wie men offert leveren goed of kwaad naar gelang het verzoek van de offeraar. De eigen wens is bepalend. God is ver buiten het zicht in die geestenwereld.

Opoffering gaat in tegen onze natuur en de tijdgeest

De westerse samenleving valt terug in eenzelfde soort heiden-dom. De mens die God en Zijn Woord afwijst, heeft geen moreel ijkpunt dan alleen dat van zijn eigen geluk of het 'algemeen welzijn'.

Grens overschreden

Een samenleving die verzadigd raakt van mensen zonder God, glijdt steeds verder af naar heidense praktijken. Men zal rechtvaardigingen zoeken om 'nutteloos leven' te verwijderen. De abortuswet is daar een voorbeeld van. Ooit werd die wet aangenomen onder eufemistische termen als 'noodsituaties' en 'zorgvuldige afweging'. Tegenwoordig is een onhandig moment in verband met een geplande vakantie al voldoende reden. Euthanasie zal zich op eenzelfde manier ontwikkelen, omdat met de acceptatie ervan al een kritieke grens is overschreden waarachter geen vast ijkpunt meer is om de ontwikkeling naar meer onvrijwillige vormen te stoppen. Men neemt de rol van God over. Laat de ontwikkeling van euthanasie in het goddeloze Derde Rijk een waarschuwing zijn! Maar er rust een taboe op om dit te zeggen. ◻

Hans Frinsel is zendeling en werkt in Guiné-Bissau.

Nieuwe weg met oude papieren

Ontkerkelijkheid, kerkscheuring, minder bewoners in de binnenstad – dat was meer dan de Zuiderkerkgemeente in het begin van de twintigste eeuw aankon. Al in 1929 vond in de monumentale kerk de laatste kerkdienst plaats. Daarna werd het van alles, behalve een kerk. **En nu komt er sinds kort op zondag weer een gemeente samen.** Daar wilde ik bij zijn.

In de zeventiende eeuw was de Zuiderkerk de eerste van de vier protestantse kerken die in Amsterdam na de reformatie werden gebouwd. De kerken werden vernoemd naar de vier windstreken. Dat ze toen nog in een soort overgangstijd zaten, blijkt wel uit het feit dat de Zuiderkerk aanvankelijk Sint Janskerk heette.

Ik ben gelijk onder de indruk van de bijzondere ruimte

De beeldsnijder en ontwerper van de kerk, Hendrick de Keyser, had ook al een beeld van deze heilige vervaardigd. Maar dat ging de calvinistische kerkenraad toch te

ver. Het beeld verhuisde naar een Rooms-Katholieke Kerk en na korte tijd koos de kerkenraad voor de ongevaarlijke naam: Zuiderkerk. In betere tijden werden er op zondag drie kerkdiensten gehouden. De eerste dienst begon om zeven uur 's ochtends.

Jong en vitaal

Via Nova, de nieuwe gemeente die nu in de Zuiderkerk samenkomt, doet het heel wat rustiger aan. Ze beginnen om elf uur. Missionaire gemeentes richten zich naar het stadsleven. Via Nova is een herplanting van de Christelijke Gereformeerde kerk in Amsterdam. Pinksteren 2007 hield ze haar eerste officiële dienst. Sinds kort functioneert ze als zelfstandige gemeente. Als ik me voor het bezoek op de website oriënteer, zie ik dat de aanvangs-

tijd zelfs opgeschoven is naar half twaalf. Maar als we om tien over elf aankomen, is de dienst al begonnen. Bij de ingang worden we opgevangen door een jonge vader met kind in draagdoek. Hij biedt zijn excuus aan, het was een foutje, de diensten beginnen gewoon om elf uur. Op de achterste rij vinden we nog een plekje. Ik ben gelijk onder de indruk van de bijzondere ruimte. Goed, orgel en preekstoel zijn verdwenen en er zijn wat ruimtes ingebouwd, maar het middenschip is nog in de oorspronkelijke staat. Het nieuwe liturgisch front ziet er eenvoudig uit. Naast de kathedraal staat een kandelaar met kaars. Daarnaast staat op het rode tapijt een glas water. Dat is het. Een professionele zangeres leidt de gemeentezang. Nu en dan treedt ze ook solo op. Er is een

Jonge kerk

FOTO'S DE OOGST

vleugel voor de muzikale ondersteuning. De liederen worden op een scherm geprojecteerd. Omdat er in de Zuiderkerk grote evenementen plaatsvinden, is dat professioneel geregeld. Er hangt een megascherm en er is geavanceerde techniek, alleen... er was vanmorgen een niet te verhelpen storing. In allerijl heeft men een kleiner scherm geregeld. Helaas functioneerde dat alleen voor de voorste rijen. Het is dus behelpen vanmorgen.

Voorganger Gert-Jan Roest is helder en communicatief

De kerkgangers zijn zonder uitzondering jong. Dat geeft een vitale en hoopvolle indruk, maar ik ervaar het ook als een handicap. Het

is toch juist het unieke van het lichaam van Christus dat alle leeftijden er vertegenwoordigd zijn? Maar goed, zo'n nieuwe gemeente trekt natuurlijk vooral jongeren aan. Als ze doorgaan, worden ze vanzelf ouder. Het is ook zichtbaar dat er niet is gekozen voor een multiculturele gemeente. Het ziet er witjes uit.

Liturgie

Het begin van de dienst hebben we dus gemist. Maar de voorganger belooft me de PowerPoint van de dienst te mailen. Zo zag ik met terugwerkende kracht dat, na het welkom, een kaars werd ontstoken. 'Spirit, draw near', zong de zangeres. Na het openingsgebed volgt een liturgisch deel waarin de 'presentator' en de gemeente afwisselend gebeden uitspreken, eindigend met: 'Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.' Na het gebed om de Heilige Geest zingen we Psalm 136: 'Zing voor de Heer, in Zijn macht is Hij onvergelijkbaar.' De Schriftlezing is Johannes 10:11-21, het gedeelte over de Goede Herder. Voordat de preek begint, is er een muzikaal intermezzo.

Toespraak

In het kader van de 'Ik ben-serie', die al een aantal weken loopt, staan we vanmorgen stil bij de woorden van Jezus: 'Ik ben de Goede Herder.' De voorganger, Gert-Jan Roest, is helder en communicatief. Je wilt naar hem luisteren. 'Als Jezus zegt: Ik ben de Goede Herder, dan gaat het over leiderschap.' De voorganger gebruikt het beeld van een klimrek of een ladder. De treden leiden omhoog, de zijstijlen staan voor het ontdekken van je capaciteit en het ontwikkelen van karakter. Als leiders falen, komt dat meestal door karakter. Er zijn leiders die geen hart hebben voor de mensen. Herders die de schapen niet weiden. Daar gaat het over in Ezechiël 34. 'U eet het beste op en u kleedt u met de wol... maar de schapen weidt u niet.' Door slecht leiderschap komt een hele

beweging in gevaar. Dan zegt de Here: Ik zal Zelf Mijn schapen weiden.' Ik ben de goede leider. Jezus' leiderschap is een belichaming van Gods leiderschap. Het laat zien wie God is. Er zijn twee verschillende manieren van macht hebben. Dominerend leiderschap: ik ben slimmer, ik ben sterker.

Er zijn herders die hun schapen niet weiden

Zo denken ook veel mensen over God. De andere manier is een dienende, liefhebbende, gevende macht. Jezus koos geen eieren voor Zijn geld. Dat lees je in vers 17 en 18. 'Daarom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik Mijn leven geef.' Gaandeweg de dienst begrijpen we dat er deze morgen iets bijzonders aan de hand is. Er wordt een nieuwe studentenpastor ingezegend.

Inzegening

Voordat de inzegening van Maarten Vogelaar plaatsvindt, legt de voorganger de verbinding tussen de woorden van Jezus: 'Ik ben de Goede Herder' en het werk van de nieuwe studentenpastor. Dan stelt hij twee vragen. De eerste vraag gaat over het geloven van de waarheid van het Woord van God, de tweede betreft de geheimhouding over wat hem door de studenten wordt toevertrouwd. Het antwoord luidt: 'Ja, met heel mijn hart.' Dan wordt die nieuwe pastor door verschillende mensen de zegen toegebeden. 'The Lord is my light and my salvation, I shall not fear', zingen we. De collecte is vanmorgen voor de asielzoekers in de vluchtgarage. Na het slotlied ontvangen we de zegen. Tijd voor ontmoeting en koffiedrinken. Dan gaan we het drukke, ingewikkelde leven weer in. 'Ik ben de Goede Herder', zegt Jezus. Gelukkig geldt dat niet alleen voor in de kerk. ◦

Overbehandelen, natuurlijk niet!

Mij is gevraagd om te reageren op twee stellingen: 'Goede dokters weten ook te stoppen' en 'Hoe gehavend ook, ons leven blijft van waarde'. Dat zijn leuke stellingen en vooral de combinatie van die twee is spannend. **Want er zijn heel wat redenen om te zeggen: als het leven van waarde is, moet je juist doorbehandelen.**

Het was J.H. van den Bergh die in 1968 met het boekje 'Medische macht en medische ethiek' Nederland wakker schudde. Het boekje bevat onder meer schrijnende foto's van mensen die met behulp van allerlei technieken in leven werden gehouden en daar zwaar onder lijden. Daarmee had Van den Bergh in één klap het thema 'overbehandelen' op de agenda gezet. In de jaren tachtig introduceerde Heleen Dupuis de term 'medisch behandelimperatief'. Dupuis betoogde dat veel dokters maar door- en doorgaan en het tijd wordt om ze tot bezinning te roepen. Niet iedereen was daar natuurlijk blij mee. Vervolgens kregen we begin jaren negentig de commissie Dunning met de zogenoemde 'trechter van Dunning': wat moeten we nog behandelen, wat moeten we nog bekostigen? Meer een rapport voor beleidsmakers dan voor patiënten en dokters eigenlijk.

Had ik maar geweten dat ik zo ziek van die behandeling zou worden

Pas in de laatste vijf jaar lijkt het pleidooi voor terughoudendheid bij behandelen ook echt draagvlak bij dokters en patiënten te vinden. Eind vorig jaar verscheen een boekje dat geschreven is door filosoof Maarten Verkerk, door chirurg en ex-directeur van het AMC Dirk-Jan Bakker en mijzelf onder de titel 'Over (-) Behandelen'. In dat boekje doen wij een poging om aan de hand van 26 praktijkvoorbeelden uiteen te zetten waaraan je op het niveau van de spreekkamer overbehandeling kunt herkennen. Nu is het antwoord op die vraag dikwijls pas met de wijsheid van achteraf te geven. Je hoort

mensen wel eens zeggen: 'Had ik maar geweten dat ik zo ziek van die behandeling zou worden, dan was ik er nooit aan begonnen!' Daartegenover staan dan weer de succesverhalen van mensen die op het punt hebben gestaan om niet te behandelen, maar die dankzij die invasieve chemokuur na een halfjaar weer op Aruba kunnen gaan snorkelen. Maar ja, wijsheid van achteraf is voor beslissingen die je *nu* moet nemen niet erg behulpzaam. Het heeft ook niet veel zin om na afloop van een autorit te zeggen: we hebben geen ongeluk gehad, dus we hadden net zo goed onze gordel niet hoeven omdoen. We moeten het doen met wat we *vooraf* kunnen inschatten.

Peperdure behandelingen

Wat noemen we dan overbehandeling vooraf?

Wij spreken van vier aandachtspunten:

- *Effect*: heeft een behandeling een duidelijk bewezen effect of is het eerder iets van 'je weet maar nooit'? Die vraag naar het effect wordt extra belangrijk als het gaat om kwetsbare ouderen, omdat op hoge leeftijd de effectiviteit sowieso afneemt.
- *Lijden*: welke negatieve effecten heeft een behandeling op iemands welzijn? Denk aan de bijwerkingen van een chemokuur. Soms moet je durven zeggen: baat het niet, maar het schaadt wel. Want denk ook eens aan de dingen die je door een behandeling juist niet meer zult kunnen: in alle rust afscheid nemen van familieleden, die ene reis nog maken. Bij beide, het positieve effect en het toegevoegde lijden, is het van belang dat medici eerlijk de voors en tegens op een rijtje kunnen zetten. Dat lijkt mij een hele klus. Zeker als je bedenkt dat behandelen soms ook nog weer gunstige effecten heeft op het inkomen van de arts. Het wegnemen

Wanneer is er sprake van overbehandeling?

van die financiële prikkel, daarover moet in de komende jaren keihard worden nagedacht.

- **Autonomie.** Alles eerlijk wegende: wil de patiënt dit nu echt? Te vaak is er nog de vanzelfsprekendheid van 'we gaan behandelen'. Zeker, soms moet je een patiënt over de streep proberen te trekken. Het zou toch jammer zijn als iemand een veelbelovende therapie tegen kanker weigert. Maar wij zijn ervan overtuigd dat menige oudere, als hij echt de keuze krijgt voorgelegd, zou kiezen voor terughoudendheid bij bepaalde riskante of weinig effectieve behandelingen.

Een goede dokter weet wanneer te stoppen

- **Rechtvaardigheid:** is een behandeling financieel te verantwoorden? Het probleem is immers dat de middelen beperkt zijn. Met peperdure behandelingen zetten we de betaalbaarheid en daarmee de solidariteit van het hele zorgstelsel op het spel. Een

voorbeeld: moet je de medicijnen ter behandeling van zeldzame ziekten zoals bijvoorbeeld Pompe en Fabry vergoeden? Het gaat om honderdduizenden euro's per jaar. Overigens moet je dit de individuele dokter en zijn patiënt niet aandoen. Natuurlijk ga jij als patiënt en zijn familie voor de allerbeste therapie. Natuurlijk sta je als dokter pal achter je patiënt. Beslissingen over de toelaatbaarheid van peperdure behandelingen horen dus op een ander niveau thuis. Mijn ervaring is helaas dat niemand zijn handen daaraan wil branden. Het College voor Zorgverzekeringen (CVZ) niet, de zorgverzekeraars niet, de Nederlandse Zorgautoriteit niet, de beroepsbeoefenaars niet en de politiek evenmin. Maar keuzen rondom peperdure behandelingen zullen ons vroeg of laat gaan bezighouden. Ik laat dat rechtvaardigheids perspectief hier weer even rusten omdat het nu vooral gaat over de vraag: wat is goed voor patiënten?

De conclusie is dus: een goede dokter weet wanneer te stoppen. Vergelijkbaar met: 'Een goede chauffeur weet wanneer hij niet moet inhalen.' Daar is soms durf voor nodig, want je hebt te maken met onzekerheden. Je weet maar nooit of het bij Pietje

Het is goed dat het leven een keer een einde heeft.

toevallig wel werkt! We hebben dus ook dappere patiënten en hun omgeving nodig. Mensen die na rijp beraad zeggen: 'Het is genoeg geweest zo. Misschien zou er nog meer in zitten, maar alles wgende – nee, het is genoeg.'

Achting voor het leven

Maar *mag* het wel? Dat brengt me bij de tweede stelling. Die luidt: 'Hoe gehavend ook, ons leven blijft van waarde'. Ik wil mij volledig achter die stelling scharen. Er bestaat geen mensenleven zonder waarde. Ik denk aan de prachtige woorden van Paulus uit 1 Corinthiërs 4: 'Daarom verliezen wij de moed niet; want al vergaat de uiterlijke mens, naar de innerlijke mens worden wij van dag tot dag vernieuwd.' Ik denk aan mijn jeugdvriendin Anja de Sonnaville, die kortgeleden overleed aan de spierziekte ALS. Zij schreef vijf gedichtenbundels, de laatste ervan met haar ogen via een computer. Wie haar ontmoette, zag een verlamde vrouw. Wie haar mails las, maar ook wie in haar ogen keek, zag een levenslustige, humoristische en erudiete vrouw die toeleefde naar de ontmoeting met Christus.

Wie in haar ogen keek, zag een levenslustige vrouw

Het punt is: *juist* achting voor het leven betekent dat je soms de handdoek in de ring moet gooien. De theoloog Karl Barth zei eens: 'Het is goed dat de mens sterfelijk is. Hij zou anders eens gaan denken dat-ie God was.' Ik wil in dit verband daarom een begrip aan de hand doen dat in Nederland buitengewoon on-gangbaar is. Ik heb zojuist vier criteria genoemd: effect, toegevoegd lijden, autonomie, rechtvaardigheid. Aan dat rijtje voeg ik nu een vijfde toe: past een behandeling nog in de loop die

jouw leven, jouw bestaan aan het nemen is? Ik vat dit vijfde criterium samen als: *natuurlijkheid*.

Natuurlijke narigheid

Nu is het typerend voor de Nederlandse medische ethiek dat zij uitermate kritisch tegenover *natuurlijkheid* staat. Dat heeft meerdere oorzaken. Om te beginnen is de natuur ons vaak slecht gezind. *Natuurlijkheid*, dat is vroeg doodgaan, ziektes, kiespijn. Dankzij onze cultuur en technologie hebben we ons juist aan al die *narigheid* ontworsteld! Daar hebben vooral de protestanten nog een flink schepje bovenop gedaan. De natuur? Die is onderdeel van een gevallen schepping! Waar rooms-katholieken door de eeuwen heen nog probeerden om iets van een begrip van *natuurlijk* leven en *natuurlijk* sterven in stand te houden, maakten de protestanten korte metten. 'Er bestaat geen *natuurlijke* moraal.' Geholpen door verlichtingsfilosofen en existentiefilosofen ontwikkelden protestanten een moraal waarin de mens zich bijna compleet van de natuur kon loszingen. De dood werd niet als *natuurlijk*, maar als *tegennatuurlijk* beschouwd. Soms kwam het er zelfs op neer: hoe meer mens, hoe minder natuur. Hoe langer leven, hoe beter. En de keerzijde daarvan, al even *onnatuurlijk* eigenlijk: *als* we dan doodgaan, dan het liefst snel en autonoom. Ook in die discussie zijn we in Nederland toch wel heel ver van het begrip '*natuurlijk* sterven' verwijderd.

Natuurlijkheid, dat is vroeg doodgaan, ziektes, kiespijn

Het is jammer dat we op deze manier met het badwater van de zonde het kind van de natuur hebben weggegooid. Vroeg of laat moeten we namelijk toch echt weer gaan luisteren naar hoe we in elkaar zitten. De psalmist spreekt in Psalm 91 al over mensen die zeventig, tachtig worden. Vraag me niet naar de precieze relatie tussen zonde en dood, maar het is goed dat het menselijk leven een keer een einde heeft. Een mens mag van ophouden weten. Juist achting voor de waarde van het leven impliceert erkenning voor de levensfase waarin het verkeert en de levensverwachting. Ga bij jezelf te rade: accepteer dat je ouder wordt! En erken op enig moment dat ook jij een mens bent met een hem toegemeten levensspanne. o

Bovenstaande tekst is een bewerking van de lezing die dr. Theo Boer op vrijdag 31 januari 2014 hield in de Sint-Joriskerk te Amersfoort, waar een bijeenkomst plaatsvond ter gelegenheid van het vertrek van dr. Ruth Seldenrijk als directeur van de Nederlandse Patiëntenvereniging (NPV). Dr. Theo Boer is universitair docent medische ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit in Groningen.

Boze burgers

Ik heb er weer een intensieve verkiezingscampagne op zitten. Een reis van Ten Boer in Groningen naar Vlissingen in Zeeland, langs kiezers op markten, braderieën en in kerkzaaltjes. Het gaf me de gelegenheid om schouder aan schouder te staan met christenen die zich inzetten voor 'de vrede van hun stad' (Jer. 29:7). **Maar het bracht me ook in gesprek met nogal wat boze mensen.**

Die boze mensen zijn kwaad op bezuinigingen op de zorg, op verhoging van de benzineprijzen, op politici die beloftes verbreken, op iedereen die veel verdient, op... Mijn eerste reactie op boosheid is een poging tot het geven van een redelijk antwoord. Want we geven ieder jaar niet minder, maar méér geld uit aan zorg. En als je teleurgesteld bent in de ene politicus, dan is er altijd nog wel een andere waar je dit keer misschien wel je vertrouwen aan kunt geven. Ik probeer in ieder geval uit te leggen waarom wij bepaalde keuzes hebben gemaakt, maar bij sommige boosheid helpt weinig redelijkheid. Sommige boosheid is ook ronduit onredelijk.

Gammele bootjes

Goed beschouwd is er voor de meesten van ons weinig reden tot boosheid. Natuurlijk ken ik mensen zonder werk bijvoorbeeld en met hele reële andere zorgen. Daar moeten we met goede hulp en zorg omheen staan. Maar verder? Nog nooit in de geschiedenis was de zorg zo goed, was er zo'n uitgewerkte verzorgingsstaat als die van Nederland anno 2014. Op bijna geen enkele andere plek in deze wereld hebben mensen het zo goed, krijgen ze zulk goed onderwijs, is er zoveel vrijheid als in ons land. Het is hier zo goed, dat duizenden mensen hun leven wagen en in gammele bootjes vanuit Afrika de oversteek onze kant

op maken. En nooit eerder wisten we zo goed hoeveel beter wij af zijn in vergelijking met de rest van de wereld. Via kranten, journaal-uitzendingen en internet zien we dagelijks hoeveel ellendiger anderen elders eraan toe zijn. Toch zijn veel burgers ontevredener en bozer dan ooit.

Welke weg zijn jullie ingeslagen?

Beurs vol gaten

Ooit sprak de profeet Haggaï namens God tot mensen die in 'mooi afgewerkte huizen' woonden, maar bij wie alles toch bij de han-

den leek af te breken. 'Welke weg zijn jullie ingeslagen? (...) Jullie eten maar raken nooit verzadigd, jullie drinken maar nooit is het genoeg, jullie kleden je maar krijgen het nooit warm, de dagloner krijgt zijn geld maar het verdwijnt in een beurs vol gaten.' Toen en daar waren mensen vreugdeloos druk met zichzelf en vergaten ze God. Datzelfde geldt voor ons, hier en nu. Het blijkt maar weer dat we een Godvormig gat in ons hart hebben dat met geen rijkdom van deze wereld is op te vullen. Om het met Augustinus te zeggen: 'Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt bij God.' ◦

Gert-Jan Segers is Tweede kamerlid voor de ChristenUnie.

Een grap die waarheid wordt?

We voelen vooral onmacht als anderen lijden en weten daar vervolgens niet mee om te gaan. Volgens Bert Dorenbos, voorzitter van stichting Schreeuw om Leven, is dat de belangrijkste drijfveer achter de verruiming van de euthanasiepraktijk in Nederland en België. **'Het is een leugen dat je alle lijden uit de samenleving kunt bannen.'**

Hoe komt Bert Dorenbos toch aan dat schreeuwerige imago? Misschien zit het in de naam van 'zijn' stichting: Schreeuw om Leven. En hij is ook niet vies van boutse uitspraken. Maar toch, schreeuwerig komt hij tijdens ons gesprek niet over. Drammerig evenmin. Eerder kalm. En uiterst vriendelijk.

Het doodsvirus woekert voort

Sinds 1985 richt hij zich met stichting Schreeuw om Leven op bescherming van het leven. Ja, abortus krijgt daarbij meer aandacht dan euthanasie, erkent hij. 'Eigenlijk is het heel triest. Voor abortus zijn nog wel mensen op de been te krijgen, voor euthanasie niet. Die verdere verruiming van euthanasie is een vreselijke ontwikkeling. In België mag nu ook euthanasie worden toegepast op kinderen. Het doodsvirus woekert voort.'

'In wezen gaat het over het recht op zelfbeschikking. Ik herinner me een debat met mevrouw Dupuis, Eerste Kamerlid van de VVD. Op een gegeven moment zei ik: "Eigenlijk gaat dit debat niet over euthanasie, maar over de vraag: Heeft de mens het recht

om zelf leven te beginnen of te beëindigen?" Mevrouw Dupuis sprong gelijk op uit haar stoel en riep: "Met alles wat meneer Dorenbos hier heeft gezegd, ben ik het oneens, maar hier slaat hij de spijker op z'n kop!" 'Bij seculareren merk je de laatste tijd aarzeling. Waar gaat dit heen? Moeten we hier toch niet heel goed over nadenken? Dokter Job uit India, die in zijn land streed tegen meisjesdiscriminatie, zei eens: "Jullie hebben niet in de gaten hoe christelijk de grootste heiden in Nederland is." Seculieren hier zijn nog sterk beïnvloed door het christendom; ze hebben een ideaal van recht en gerechtigheid. In India is dat heel anders. Daar zeggen ze: O, is het een meisje? Nou, dan aborteren we het wel. Dat vinden we hier vreselijk, daar is het normaal. Maar ze slaan geen vliegen dood en op straat moet je geen vooral geen koe omver rijden.'

Schijnoplossing

Schrijver Willem-Jan Otten noemde euthanasie eens een 'schijnoplossing'. Want stel dat de euthanasiepil wordt ingevoerd: bejaarden die dood willen zijn van hun probleem af, maar dan zit wel iedere bejaarde met het probleem of hij dood wil. Dorenbos: 'Ja, zo is het. Euthanasie raakt niet slechts individuen, maar de hele samen-

leving.' Hij staat op en roept zijn vrouw: 'Wil, weet jij soms waar die pillen van Drion liggen?'

In wezen gaat het over het recht op zelfbeschikking

Even later komt hij terug met een buisje met het opschrift 'Pil van Drion – voor gebruik lees de bijsluiter'. 'Wij hebben deze nepdoodspillen in 2011 bij de leden van de Tweede Kamer bezorgd. De man van de postkamer was zich naar geschrokken. "Wat heb je nou gedaan?" riep hij tegen mij. "Het is verschrikkelijk. De politie en de recherche moesten komen om te onderzoeken of die pil wel echt nep was." Ja, hij zag er de humor ook wel van in, maar het had hem veel werk gekost. Ik zei: "Wees blij dat we hier voor de grap neppillen verspreiden. Voor hetzelfde geld doet een collega morgen zo'n doodspil in je koffie. Onze grap kan waarheid worden. Want hoe veilig ben je in een samenleving die de grens steeds verder verlegt?'

Onmacht

Frank Koerselman, emeritus hoogleraar psychiatrie, consta-

teerde recent in *Trouw* dat er 'een toenemend onvermogen is tot zingeving in moeilijke omstandigheden'. 'Als iemand bijvoorbeeld lijdt aan de ziekte van Alzheimer, roept de familie al snel: "Dat is onmenselijk."

Moet euthanasie ons van onze eigen onmacht afhelfen?

'Maar voor wie? Moet andermans euthanasie ons van onze eigen onmacht afhelfen?'

Herkenbaar, vindt Dorenbos: 'Het probleem is dat we slecht kunnen omgaan met mensen die lijden. Lijden willen we zoveel mogelijk op afstand houden. Maar het is een leugen dat je alle lijden uit de samenleving kunt bannen. Lijden is nu eenmaal onderdeel van het leven. Wat niet wil zeggen dat ik het lijden begrijp. Pas hoorde ik van een jochie van zes met een hersentumor. Verschrikkelijk. Wat moet je daar op zeggen? Maar ik moet ook denken aan Corrie ten Boom, die Jezus' trouw ervoer, ook toen ze bibberend van de kou in kamp Ravensbrück stond.

Onze samenleving richt zich sterk op economisch nut

Ze zei: "*There's no pit so deep or even Jesus is deeper.*" Ik heb geen recht om iets te zeggen over lijden, wat heb ik nou helemaal meegemaakt? Maar ja, zo'n Corrie, dat is een ander verhaal.'

Overbodig

'Onze samenleving richt zich sterk op economisch nut, ouderen voelen zich snel overbodig. We beseffen niet wat die cultuur met mensen doet. Pas was ik op bezoek bij een oude dame in het

Willy en Bert Dorenbos

FOTO SCHREEUW OM LEVEN

ziekenhuis. Ze greep mijn hand vast: "Meneer Dorenbos, ze maken me toch niet dood, hè?" Dat vond ik heel aangrijpend. Zelfs mijn vader zei het, toen hij in het ziekenhuis lag: "Dokter, u gaat toch geen euthanasie plegen?" Dat is toch tragisch?'

'Je hoort te weinig dat het leven in zichzelf waarde heeft. Bij de zorgverzekeringen is André Rouvoet nu de grote man, maar die hoor ik daar ook niet over. Of ik hem dat kwalijk neem? Nou, ik wens hem meer Bijbelse moed en inzicht om die fundamentele aspecten meer naar voren te brengen.'

'Dr. James Hanratty, de man achter de hospicebeweging in Engeland, zei eens: "Er is een tijd voor *cure* en voor *care*." Als er goede zorg is, zoals in een hospice, denken mensen helemaal niet meer aan euthanasie. En als iemand nog maar een paar dagen te leven heeft en hij wil een nieuwe bril, nou ja, dan geef je

die gewoon. Dat is zorg.'

'Een mens heeft geen recht op leven, dat is aan God, maar wel recht op de bescherming ervan. Daar wordt constant aan getrokken. De haat die je tegenkomt als je opkomt voor het leven is niet meer rationeel te verklaren.'

Ze zei: 'Meneer Dorenbos, ze maken me toch niet dood, hè?'

'Bij de laatste Mars voor het Leven in Amsterdam stond er een vrouw hoofdschuddend langs de kant van de weg, die zei: "Die zijn ze zeker vergeten in de Tweede Wereldoorlog." Wat mij bemoedigt is dat er steeds meer jongeren meelopen met de Mars voor het Leven, vooral uit de refotohoek. Als ik dat zie, denk ik: opwekking ligt om de hoek.' ◊

Kiezen voor het te laat is

De apostel Petrus is een oud man geworden. Hij weet dat het moment van zijn overlijden snel naderbij komt. En zoals dat met oudere mensen vaak gaat, vergaat het hem ook: **nog eenmaal wil hij zijn geestelijke 'kinderen' iets op het hart binden.**

Hij zegt: Dit wil ik jullie allemaal nog één keer meegeven voordat ik sterf. Jezus komt in heerlijkheid! En ik heb het als het ware zelf al gezien en gehoord. Ik was erbij destijds, op de berg der verheerlijking, samen met Johannes en Jacobus (Luc. 9:28-36). Met mijn eigen oren heb ik toen de stem gehoord uit de wolk die de Shechina, de heerlijkheid des Heeren, omhulde.

Zijn komst in heerlijkheid is geen sprookje

'Deze is Mijn Zoon, de uitverkorene, hoort naar Hem' (2 Pet. 1). En ik heb zelf gezien hoe de gestalte van Jezus als het ware doorgloeid werd van eeuwigheidsgehalte, dat het aanzien van Zijn gelaat veranderde en Zijn kleding stralend wit werd. En ik was ook getuige van de opstanding uit de doden toen Mozes en Elia daar werkelijk bij ons waren. Het was zó goed, dat ik in mijn naïviteit gezegd heb: 'Meester, het is goed dat wij hier zijn, laten wij drie tenten opslaan, voor U een, en voor Mozes een, en voor Elia een.' Zijn komst in heerlijkheid is geen sprookje. Geen fabeltje. Geen vernuftig gevonden verdichtsel. Het is aanstaande realiteit. Een voorproefje daarvan heb ik toen

reeds ervaren, gezien en gehoord, zegt Petrus.

Heerlijkheid en oordeel

Hoe zal Zijn komst in heerlijkheid zijn? Het behelst twee dingen: heerlijkheid en oordeel. Enerzijds zegt de Here Jezus als Hij gesproken heeft over de tekenen der tijden die aan Zijn komst in heerlijkheid voorafgaan: 'Wanneer dan deze dingen beginnen te geschieden, richt u op en heft uw hoofden omhoog, want uw verlossing genaakt' (Luc. 21:28). Anderzijds spreekt Hij over een verschrikkelijk oordeel over de volkeren. In Mattheüs 25:46 zegt Hij: 'Dan zal Hij ook tot hen, die aan Zijn linkerhand zijn, zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.' Het is een van de weinige plaatsen waar de Here Jezus spreekt over het eeuwige hellevuur. Want Hij wil niet dat mensen verloren gaan, maar dat we eeuwig leven zullen hebben. Daartoe is Hij in deze wereld gekomen, om Zijn leven te geven als losprijs voor velen. Het is nog steeds genadetijd. Nog mogen de volkeren der wereld komen om het water des levens te drinken om niet. Tegelijkertijd begint Israël nu al terug te keren naar huis, naar het Beloofde Land. De cirkel is bijna rond. Jezus komt spoedig. De opstanding van Israël is begonnen. De opstanding van de dorre doodsbeenderen, waar

Ezechiël 37:1-14 over spreekt, vindt plaats voor onze eigen ogen. Nationale opstanding eerst, maar het zal gevolgd worden door geestelijke opstanding, zie Ezechiël 36:24-28. Paulus zegt in Romeinen 11:15: 'Want, indien hun verwerping de verzoening der wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?'

De opstanding van Israël is begonnen

Daar zal eenmaal de gehele wereld door gezegend worden! Romeinen 11:12: 'Betekent nu hun val rijkdom voor de wereld en hun tekort rijkdom voor de heidenen, hoeveel te meer hun volheid!'

Links of rechts?

Het drong ineens tot me door toen ik in het Poolse Majdanek was. Dat was een van de kleinere concentratiekampen, maar alles is er nog: gaskamers, barakken, prikkeldraad, een plaats voor verschrikkelijke medische experimenten, crematoria, etc. Er is ook nog altijd een grote ashoop waar kleine stukjes bot uitsteken, met een betonnen dak erover, zodat de regen deze asberg niet kan wegspoelen. In de buurt ervan is een klein stationnetje. En net als in Auschwitz-Birkenau vond daar de selectie plaats. De Duitse officieren stonden daar en zeiden

of wezen simpelweg: links, links, links, links, rechts, rechts, links, etc. De Joden hadden geen flauw idee wat dat betekende. Maar links betekende: direct naar de gaskamer, crematorium, vuur, einde. Rechts betekende: je mag wat langer leven vanwege medische experimenten die we met je gaan uithalen, of als hoer dienen voor onze elitetroepen en officieren, of als slaaf werken in de fabrieken en industrieën in de buurt. Maar uiteindelijk gaan jullie allemaal links.

Links betekende: direct naar de gaskamer

In Mattheüs 25 doet de Zoon des mensen de selectie. Dan zegt Hij wie links of rechts gaan. Rechts betekent: onvoorstelbaar grote heerlijkheid en eeuwig leven. Links betekent: oordeel, vuur, eeuwige straf, einde. En de norm is: wat heb je gedaan voor één van deze Mijn minste broeders?

Een van deze 'achenebbisj' Joden, mijn geringste broeders naar het vlees? Natuurlijk bedoelde Hij daarmee ook dat we goed moeten zijn voor onze medechristenen die lijden, die vandaag nog als martelaren sterven, onder andere in islamitische landen.

De toorn van het Lam dat is geslacht is aanstaande

En Hij bedoelde ook dat we goed moeten zijn voor elk mens dat in deze wereld lijdt. Maar Hij bedoelde in de eerste plaats: wat hebben jullie volkeren, kerken, individuele personen met deze Mijn broeders naar het vlees gedaan, toen ze wereldwijd verstrooid en onder jullie waren? En verdrukt, mishandeld, geminacht, beroofd, in concentratiekampen gegooid en vermoord werden? Heb je iets geprobeerd te doen, ook al kon je niet veel doen? Geprezen zij je naam. Heb je niets

gedaan, het zelfs niet geprobeerd? Vervloekt ben je.

Toorn van het Lam

Dit geldt ook vandaag nog, nu het antisemitisme opnieuw in allerlei oude en nieuwe vormen opduikt. Nu Israël terugkeert naar Zijn land. Hoe gedraagt ik me? Hoe gedraagt de kerk zich? Spreken we of zwijgen we?

De God van het Oude Testament is niet anders dan de God van het Nieuwe Testament. Barmhartig, liefdevol en vergevend, groot van goedertierenheid, maar ook heilig, toornend, wrekend. En de liefdevolle Jezus is ook de Rechter die de Vader alles in handen gegeven heeft, ook het oordeel. De toorn van het Lam dat is geslacht, is aanstaande. Wie weet hoe spoedig reeds. Daarom: 'Kom tot uw Heiland, toef langer niet. Kom nu tot Hem die redding u biedt. Die ook voor u de hemel verliet. Hoor naar Zijn roepstem en kom.' Voordat het te laat is. o

Ds. W.J.J. Glashouwer is president van Christians for Israel International.

Crematorium in Majdanek, Polen

Mijn hart is gebroken

Een groep van zeven mannen vermoordden haar 35-jarige echtgenoot. De 24-jarige Mary Lunyamila uit Tanzania bleef achter met hun twee kinderen. De jeugd uit haar kerk zorgt nu dagelijks dat Mary eten en bezoek krijgt. **'De moord heeft me zo diep geraakt, ik weet niet hoe ik verder moet.'**

Niets wees erop dat die avond in oktober 2013 Mary's leven voorgoed zou veranderen. Haar man Elia kwam thuis en friste zich op. Ze aten met elkaar en dankten God voor het eten. Terwijl Mary de kinderen naar bed bracht, vertrok Elia naar de kerk. Mary viel in slaap. De volgende ochtend werd ze wakker zonder haar man naast haar. Hij was niet thuisgekomen. Niet veel later stonden er twee kerkleiders voor de deur. 'Ik realiseerde me dat er iets ergs gebeurd moest zijn, maar was niet voorbereid op het nieuws dat volgde: Elia was dood. Een groep mannen had hem vermoord tijdens een overval op de kerk. De pijn die ik op dat moment voelde, is niet te beschrijven.'

Elia was die nacht niet thuisgekomen

Terwijl Mary haar verhaal aan een medewerker van Open Doors vertelt, wiegt ze haar baby Prisca in haar schoot. Haar drie jaar oude zoontje Prosper speelt om hen heen. Ze mist haar man elke dag. Elia Lunyamila Meshack was jeugdleider van het Gilgal Christian Worship Centre in Pasiansi in het noorden van Tanzania. 'Zo heb ik hem ontmoet; in zijn rol als jeugdwerker van de kerk. We draaiden een

tijdje om elkaar heen. En toen trouwden we. Tien dagen voor hij overleed vierden we ons vierjarig huwelijk.'

Als leider van het beveiligings-team hield Elia die avond de wacht bij de kerk, samen met de broeders Alex en Tumsifu. Terwijl hij al buiten stond, bleven Alex en Tumsifu na de kerkdienst nog even in de kerk voor stille tijd en persoonlijke gebeden. Rond één uur 's nachts werden zij in de kerk overvallen door een groep van zeven mannen met zwaaiende hakmessen. Ze schreeuwden: 'We hebben jullie nog gewaarschuwd, maar jullie weigerden te luisteren.' De mannen hakten op hen in en lieten hen voor dood achter op de vloer. Beiden werden zwaargewond naar het regionale ziekenhuis in Mwanza gebracht. Elia overleefde de aanval niet. Zijn lichaam werd op enkele meters afstand van de kerk gevonden.

Rouw

De gemeente van Elia was diep geschokt. Bisschop Eliabu Sentoz kende Elia als een vriendelijke, hardwerkende jongeman. 'Hij was als een zoon voor me. Hij stond met zoveel overtuiging in zijn geloof, daar haalde hij zijn kracht uit. Sinds 2001 is hij christen en hij werd zo gewaardeerd door de jeugd in onze gemeente, dat zij hem als jeugdleider kozen. Tien jaar heeft hij hen gediend. Onze hele gemeente is in rouw. Ik bid dat er recht zal worden gedaan

en de ware reden van dit geweld naar buiten komt. Ik bid ook dat God genade zal hebben met de overvallers.'

De steun uit de kerk houdt me overeind

De bisschop heeft aangedrongen op een onderzoek door de autoriteiten. Omdat er niets is gestolen, vermoedt hij dat de aanval op de kerk te maken heeft met de militante islamitische groep UAMSHO ('Opwekking'). Deze beweging

Elia en Mary op hun huwelijksdag

FOTO OPEN DOORS

Mary met haar zoontje Prosper en baby Prisca

FOTO OPEN DOORS

strijdt voor de onafhankelijkheid van Zanzibar, een kleine eilandengroep bij Tanzania met 1,2 miljoen inwoners, waarvan 97 procent moslim is. Op het vasteland van Tanzania is slechts 31 procent van de 42 miljoen inwoners moslim, de meerderheid van 54 procent is christen.

Kracht nodig

Eerder in 2013 werden in Tanzania twee pastors aangevallen, waarbij één de aanval ternauwernood overleefde. Een bomaanslag op een nieuwe Rooms Katholieke Kerk in de stad Arusha in Noord-Tanzania kostte twee mensen het leven. Een katholieke priester en twee Britse meisjes die op een Anglicaanse school in Zanzibar City vrijwilligerswerk deden raakten ernstig gewond toen militante moslims zuur in hun gezichten gooiden.

‘De Bijbel zegt dat christenen vervolgd zullen worden’, zegt Mary, ‘maar dat helpt mij niets bij de angst en pijn die me verscheuren.’ Ze kan het verlies van haar man nog niet verwerken. ‘Ik weet niet wat ik moet doen, waar ik moet beginnen. Het enige dat me overeind houdt, is de steun vanuit onze gemeente. De jeugd brengt me eten en zorgt dat ik zo vaak bezoek krijg dat ik nooit lang alleen ben.’

Om verder te kunnen, heeft Mary kracht nodig die ze alleen verwacht te ontvangen via gebed. ‘Ik moet voor mijn jonge kinderen zorgen en een manier zien te vinden om in hun behoeften te voorzien. Het beste wat ik kan doen is een klein bedrijfje starten en bidden dat dat mag bloeien. Mijn hart is gebroken, maar ik moet verder. Hoe weet ik niet – alleen God kan me genezen.’ ◊

Naomi Winter is medewerker van Open Doors, een organisatie die wereldwijd opkomt voor vervolgte christenen.

Schrijfactie voor Mary

Een groep mannen in Tanzania overviel de kerk waar Mary's man Elia de wacht hield. Ze vermoordden hem met een hakmes. Mary (24) bleef alleen achter met baby Prisca en zoontje Prosper (3). Zij is gebroken. Open Doors is een schrijfactie gestart waarbij mensen Mary een kaart kunnen sturen ter bemoediging. Wilt u haar ook een kaart sturen, kijk dan op de website www.opendoors.nl/schrijf.

Feel good-hulpverlening

Zending gaat vaak samen met hulpverlening aan mensen in nood. Die hulp en bewogenheid is een natuurlijk gevolg van Jezus' liefde in ons hart. Maar risico's zijn er ook. **We moeten voorkomen dat onze hulp leidt tot scheve verhoudingen tussen gever en ontvanger en zo schade toebrengt aan mensen die we menen te helpen.**

Armenzorg is in de geschiedenis heel vaak een onderdeel geweest van zendingswerk. Het was een natuurlijk voortvloeisel uit christelijke bewogenheid met de nood die zendelingen ontmoeten, zowel in verre oorden als bijvoorbeeld in de Amsterdamse Jordaan. Het delen van je persoonlijke overvloed is iets waar de Bijbel ons duidelijk toe oproept. Ook zien we in de Bijbel het eerste voorbeeld van een internationaal georganiseerde hulpactie, als Paulus in diverse gemeenten collecteert voor de noodlijdende christenen in Jeruzalem.

De rijke beseft dat hij heel veel macht heeft

De wereld anno 2014 is echter heel anders dan die in de tijd van Boaz, die wat extra aren liet liggen voor Ruth, of de tijd van de eerste gemeenten waarin diakenen zorgden voor de weduwen in de kerk. In de eerste plaats is er een verdeling in de wereld waarbij een heel grote groep mensen onvoorstelbaar veel rijkdom heeft ten opzichte van een andere heel grote groep mensen. Rijke christenen kunnen eenvoudig verre reizen maken naar gebieden waar mensen in onvoorstelbare armoede leven. En zo'n christen kan daar voor een heel gezin het verschil betekenen tussen leven of

dood met een bedrag dat een gemiddelde westerling besteedt aan een bosje bloemen voor op tafel. Wat heeft dit voor gevolgen? In de eerste plaats bepaalt dit enorme verschil in mogelijkheden het zelfbeeld van zowel de rijke als de arme. De rijke beseft dat hij heel veel macht heeft. Hij heeft in zijn portemonnee de mogelijkheid om iemand of hele groepen mensen te redden van honger of armoede. Hij kan kiezen wie hij redt, wanneer, hoe en wat de voorwaarden zijn. De arme kan alleen zijn hand ophouden en dankjewel zeggen. Dit beïnvloedt het zelfbeeld van de arme. Hij is machteloos, afhankelijk van de goedheid van de rijke. Een ander gevolg is dat de rijke zich heel goed voelt. Het idee dat jij iemand kunt redden, brengt veel positieve emoties met zich mee. Zelfvoldaanheid, het gevoel dat je iets belangrijks hebt bereikt en het idee dat anderen jou nodig hebben. Dit zijn krachtige emoties, die al snel de drijfveer kunnen worden van wat we doen en hoe we het doen. Terwijl we ons natuurlijk primair zouden moeten laten leiden door wat de mensen die we willen helpen uiteindelijk ten goede komt.

Smekende ogen

Dit verschil in rijkdom bepaalt ook hoe rijk en arm elkaar zien. Voor rijken is de verleiding groot om armen niet te zien als mensen met hun eigen kwaliteiten, meningen

en geschiedenis, maar vooral als objecten van liefdadigheid. De foto's van zwarte kindertjes met hongerbuikjes en smekende ogen staan op ons netvlies gebrand. De armen op hun beurt zien al gauw de rijken vooral als een grote zak met geld. Daar komen ze weer met hun containers vol kleding, schoolspullen, medicijnen en knuffelberen. Hoe kunnen we zoveel mogelijk uit deze 'relatie' halen?

Verskil in rijkdom bepaalt hoe rijk en arm elkaar zien

Deze verwrongen relaties worden gevoed doordat armen steeds beter weten wat ze missen. Ze zien de films, de nieuwe, luxe winkelcentra die in hun stad verrijzen en de levensstijl van de rijken. Dat willen zij natuurlijk ook. Het is een onvrede die niet te stillen is met het uitdelen van nieuwe slippertjes in een sloppenwijk. Dit soort acties laat slechts zien hoe simplistisch armoede benaderd kan worden.

Het gemak waarmee rijken kunnen afreizen naar verre oorden om arme mensen te helpen, leidt er ook toe dat er hulp gegeven wordt zonder dat er een goed begrip is van de situatie, of van wat er eigenlijk nodig is. Een

Foto's van zwarte kindertjes met smekende ogen staan op ons netvlies gebrand.

voorbeeld hoorde ik onlangs van een vriendin die in Zuid-Azië werkt. Een zendingsechtpaar had een roeping om een weeshuis te beginnen. Ze kregen het geld bij elkaar en het huis stond er. Nu de kinderen nog. Die waren niet direct voorhanden, dus werd er een lange reis gemaakt naar een arm gebied. Daar vonden ze onder anderen een jongetje dat ondervoed was. Zijn moeder had diverse andere kinderen onder haar hoede en kon hem niet genoeg eten geven. Het echtpaar beloofde goed voor hem te zorgen en de moeder stond het jongetje aan hen af.

Tragedie

Dit kind – en zijn verhaal is zeker niet uniek – raakte op die dag zijn hele familie kwijt omdat het echtpaar een kindertehuis wilde beginnen. Het was een tragedie. Nog schrijnender is dat zowel het echtpaar als de sponsors in het

Westen zich nu geweldig voelen omdat ze een kind van de armoede hebben 'gered'. Een fractie van het geld dat aan dit project was besteed, had de moeder echter de mogelijkheid kunnen bieden om voor zichzelf en haar kinderen een goed bestaan op te bouwen.

De arme kan alleen zijn hand ophouden en dankjewel zeggen

Ja, het kind kan nu in het weeshuis over Jezus horen. Maar zal het als het groot is een Jezus willen volgen die hem bij zijn familie heeft weggehaald? En wat als de zendelingen plotse-ling terug moeten – wat gebeurt er dan met het kind? Het kan ook anders. Een lokale

broeder in een naburig land voelt zich geroepen om zwerfkinderen te helpen. Hij selecteert daarvoor christelijke gezinnen in de buurt die bereid zijn om een pleegkind op te nemen. Deze gezinnen krijgen dan een kleine bijdrage om in de basisbehoeften van het extra kind te voorzien. Een cultureel gevoelige manier die het kind op lange termijn meer stabiliteit biedt en de verantwoordelijkheid voor de zorg in de handen van de lokale mensen laat. Een lichtend voorbeeld. Als we ons geroepen weten om naast het vertellen van het Evangelie ook het lijden van mensen te verlichten, dan moeten we dat doen op een manier die hun belangen vooropstelt. En niet ons eigen goede gevoel, onze ideeën van wat goede hulp is of de goedkeuring van een achterban. ◻

Kim ter Berghe is missiologe en werkt in Oost-Azië.

Waardevol leven

Het was in verschillende opzichten geen doorsnee bijeenkomst, het symposium van de Nederlandse Patiënten Vereniging (NPV) in de Sint Joriskerk in Amersfoort. Om een paar dingen te noemen: **je trof daar in de kerk een bont gezelschap aan en het niveau van de toespraken was bovengemiddeld.** Het gezelschap: naast een Gereformeerde Gemeente-dominee kon je zomaar een katholieke priester zien zitten. Allebei in het zwart, dat wel.

De dame die naast mij in de bank schuift spreekt ook met een zachte 'g'. En inderdaad, het is een katholieke zuster uit Nijmegen; zij is daar actief binnen de NPV. Zo'n vijfhonderd mensen zijn bij elkaar gekomen om afscheid te nemen van een gedreven leidinggevende: dr. Ruth Seldenrijk. Dertien jaar lang gaf hij leiding aan een in betekenis groeiende organisatie. De sprekerslijst biedt dezelfde variatie als de deelnemers. De vrijgemaakte historicus James Kennedy wordt afgelost door kardinaal Eyk, en de protestantse ethicus dr. Theo Boer door de katholieke gezondheidsjurist prof. M. Buijsen.

De dood lonkt naar ons

Het was geen symposium van vooral vriendelijke woorden. We kregen vier stevige verhalen voorgezet. Het verhaal van dr. Theo Boer is in dit nummer van *De Oogst* na te lezen (pag. 20-23). Was het na dit symposium voor dr. Seldenrijk einde verhaal? Niet helemaal. De vertrekkende directeur vergat niet een testament na te laten. Een flinke pil, die er nochtans zo aantrekkelijk uitziet dat je hem ter hand wilt nemen. 'Waardevol leven'. Een goed gekozen titel, want in die twee woorden kun je de missie van de club samenvatten. Het leven is van waarde.

Altijd weer kiezen

Zo'n handboek kunnen we wel gebruiken. Het leven (en het sterven) is er niet eenvoudiger op geworden. Dagelijks staan we voor tientallen lastige keuzes. Soms betreft het kleine zaken, maar niet zelden gaat het over zaken betreffende leven en dood. Met de medische mogelijkheden zijn ook de keuzemogelijkheden toegenomen. Het kost inspanning om te ontdekken wat goed is. Het boek van dr. Seldenrijk is een praktische handleiding bij al deze medisch-ethische keuzes. Het is geen leesboek, het is een handboek, een boek om regelmatig ter hand te nemen.

In 32 hoofdstukken leidt de auteur ons langs alle huidige vragen betreffende leven en dood. De hoofdstukken zijn ondergebracht in vijf delen, waarin behandeld worden: 'Een christelijke kijk op ethiek', 'Het begin van het leven', 'Gezondheid en ziekte', 'In de laatste fase'. Het vijfde deel is een cultuurfilosofisch essay in vijf hoofdstukken. De laatste fase is vooral het onderwerp van de huidige discussie. De grenzen van het leven worden, evenals de landsgrenzen, minder bewaakt. De dood lonkt naar ons. De Belgische schrijfster Kristien Hemmerechts publiceerde een boek onder de titel: 'De dood heeft mij een aanzoek gedaan'. We hebben goede argumenten nodig om zijn opdringerige aanzoek af

te wijzen. Het boek 'Waardevol leven' wil ons daarbij helpen. Het is een boek dat de actualiteit behandelt vanuit een lange geschiedenis. Seldenrijk gelooft ook in de kracht van de poëzie. In zijn werk kom je altijd weer gedichten tegen. Daarom hier een paar versregels van P. van Renessen (1902-1936): 'Wanneer ik sterven zal, weet God,/ en hoe ik sterven zal, weet Hij.../ dit is voor hem en slechts 't gebod,/ dat ik zal leven is voor mij.' o

Bedwelmd door Babylon

Zware kost, dit boek van Steve Gallagher. Alleen de titel al: 'Bedwelmd door Babylon'. In krasse taal schrijft de auteur over misleiding aan de top, de geest van de antichrist, de bestemming van 'hypocrieten' en dat soort zaken.

De kernboodschap van zijn boek is: de wereld gaat ten onder en ook de kerk is geïnfecteerd met het Babylon-virus. Dus: bekeer je en laat je redden uit dit verdorven geslacht!

Nee, niet echt een vrolijke boodschap. Een cultuuroptimist is Gallagher beslist niet. Bij het lezen dacht ik regelmatig: Sjonge, moet het allemaal zo negatief? Maar ja, dat zeiden ze in het oude Israël ook over de profeten. En de boodschap van de apostelen en Christus Zelf liegt er ook niet om. Die boodschap is ernstig en indringend. Gallagher spreekt hen na en hij weet waar hij het over heeft.

Steve Gallagher was vroeger een 'egoïstische en gewelddadige politieagent' in Los Angeles. Ook was hij verslaafd aan seks en pornografie. Op het dieptepunt (in 1982) zette hij een pistool tegen zijn hoofd, maar op hetzelfde moment maakte Christus Zich aan hem bekend. Hij begon een nieuw leven. In 1986 verkochten Steve en zijn vrouw Kathy alles wat ze bezaten en verhuisden naar Kentucky, waar zij hun huis openstelden voor mannen die in seksuele zonden verstrikt zaten. Tot op vandaag richten ze zich op hulp aan seksverslaafden.

Speeltuin of strijdveld?

'Bedwelmd door Babylon' helpt je zeker om alert te blijven. De auteur schuwt niet dingen concreet te benoemen. Zo zegt hij rake dingen over de opkomst van televisie, internet en de entertainmentindustrie. We zien de wereld

'als speeltuin in plaats van een strijdveld'.

In het vervolgboek, 'Staande blijven temidden van de grote afval', borduurt Gallagher verder op die lijn. Uitgebreid waarschuwt hij voor verleidingen.

We zien de wereld als speeltuin in plaats van een strijdveld

Hoewel dit zinvol is, ligt het accent mijns inziens wel sterk op waarschuwen en ontmaskeren. Van mij had het thema gebed bijvoorbeeld meer aandacht mogen krijgen. Althans, daar denk ik aan bij een titel als 'Staande blijven temidden van de grote afval'. Want *hoe* blijf je staande? Door te bidden, door 'in Christus te blijven'. De auteur zegt hier zeker zinnige dingen over, maar het accent ligt meer op 'hoe niet' dan op 'hoe wel'.

Wandelen in de Geest

Gallaghers boeken lijken een tegenreactie op al die mooiweerprofeten. De profeten die 'Vrede! Vrede!' rondbazuinen, zonder dat er vrede is (Ez. 13:10). Tegen die positivocultuur biedt Gallagher zeker tegenwicht. De nadruk ligt dus erg op waarschuwen, maar tegelijk wijst de schrijver de weg naar redding, onze hoop in Jezus Christus. De volgende passage sprak mij

bijzonder aan: 'Het verblijven in de aanwezigheid van Zijn Geest is een van de sleutels om klaar te zijn voor de wederkomst van Christus. Het lezen van boeken over de eindtijd, het kijken van films over de wederkomst, of zelfs het bestuderen van de eschatologie bereiden je niet voor op de wederkomst van de Heere. Iemand wordt voorbereid door het wandelen in de Geest, door zichzelf smetteloos van deze wereld te bewaren en de liefde van God uit te leven.' ◦

Bedwelmd door Babylon en Staande blijven te midden van de grote afval, door Steve Gallagher, 240 en 296 pagina's, € 12,95 en € 13,95. Uitgeverij Heart Cry, Alblasterdam, 2013.

De zeebries der eeuwen

Naast het schrijven van boeken heeft C.S. Lewis ook veel lezingen gehouden, over diverse onderwerpen. In deze bundel is een dertigtal lezingen opgenomen. Tijdens een lezing in 1946 sprak hij over de teruglopende religiositeit. Bij zijn universiteit kwam vrijwel niemand meer bij het ochtendgebed opdagen nadat de verplichting tot het bijwonen ervan werd afgeschaft.

Lewis zegt mooie dingen over het gebed

Hij geeft daarbij aan dat het denken in de tijd van zijn grootouders (dus eind negentiende eeuw) net zo seculier was. Denk maar aan het boek 'A Christmas Carol' van Charles Dickens, een populair seculier kerstverhaal. Alleen was

er toen uiterlijk nog allerlei sociale dwang, waardoor het leek alsof men veel religieuzer was. Tegen hen die stellen dat we 'met de tijd mee moeten gaan' omdat het christendom een restverschijnsel is, zegt Lewis: het moderne gaat voorbij, maar in het geloof treffen we iets dat niet voorbijgaat. Over het gebed zegt Lewis mooie dingen. Mensen die stellen dat bidden geen zin heeft omdat God toch al weet wat we gaan bidden, hoeven ook geen regenjas aan te trekken: God weet toch immers het beste of je straks nat of droog moet zijn? Dat Hij Zich het recht heeft voorbehouden om niet alle gebeden te verhoren is om ons te beschermen; alles verhoren zou onze ondergang betekenen. Over elk hoofdstuk zou ik u wel iets willen vertellen, maar daarvoor ontbreekt hier de ruimte. Het is beter als u de bundel zelf ter hand neemt. o

De zeebries der eeuwen en andere essays, door C.S. Lewis, 288 pagina's, prijs € 14,95. Uitgeverij Van Wijnen, Franeker, 2013.

Ja, ik wil een **abonnement** op De Oogst!

- ☐ Ik neem een jaarabonnement (22,50 euro per jaar) en kies voor welkomstgeschenk nummer:
- ☐ Ik geef een jaarabonnement cadeau (eenmalig 22,50 euro).
- ☐ Ik neem een gratis proefabonnement van drie maanden.
- ☐ Ik geef iemand een exemplaar van De Oogst cadeau.

Mijn gegevens:

M/V	Naam		
Straat			
Postcode	Plaats	Geb.datum	
Telefoon	E-mail		
IBAN-rekeningnummer			
Datum	Handtekening		

Ik ontvang graag de e-mailnieuwsbrief van:

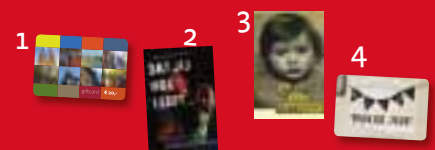
- ☐ Tot Heil des Volks ☐ De Wandelende Tak ☐ Scharlaken Koord ☐ Waypoint Urk ☐ Waypoint Kampen
- ☐ De Sikkenberg ☐ Shelter Youth Hostel Ministry

Ik geef een cadeau-abonnement of een gratis exemplaar aan:

M/V			
Straat			
Postcode	Plaats		
Telefoon	E-mail		

Welkomstcadeaus bij een jaarabonnement

1. Gratis wandeling met De Wandelende Tak, www.ontmoetamsteranders.nl
2. Dat jij nog leeft! Het levensverhaal van Rooie Bram, internaatsjongen, drugsdealer en hulpverlener.
3. Eva. Het verhaal een ex-prostituut en haar nieuwe leven samen met God.
4. Tijdloze bureaukalender in de lijn van FEM! (Ark Media). Met mooie uitspraken van vrouwen, inspirerende oneliners, zegenbeden en quotes.

Opgeven kan ook via www.deoogst.nl
Deze bon kunt u gratis (zonder postzegel) opsturen naar:

Tot Heil des Volks
Antwoordnummer 9389
1000 XH AMSTERDAM

Aan het einde van het abonnementsjaar wordt uw abonnement automatisch verlengd, tenzij u een maand van tevoren het abonnement opzegt. Cadeau- en proefabonnementen worden niet automatisch verlengd.

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan Stichting Tot Heil des Volks (incassant-ID NL92ZZZ405302330000) om een eenmalige of doorlopende incasso-opdracht van het abonnementsgeld naar uw bank te sturen en aan uw bank om deze afschrijving conform de opdracht van Tot Heil des Volks uit te voeren.

Tot Heil des Volks incasseert in de laatste week van elke maand. Als u het niet eens bent met deze afschrijving, kunt u deze binnen 8 weken eenvoudig laten terugboeken door contact op te nemen met uw bank.

Tot Heil des Volks

Hoofdkantoor

Evangelisatie, hulpverlening en
profetisch geluid

O.Z. Voorburgwal 241
1012 EZ Amsterdam
t 020-3446310 f 020-4202394
e info@totheildesvolks.nl
i www.totheildesvolks.nl

Bereikbaar: van maandag tot donder-
dag tussen 9.00 en 16.30 uur (behalve
de lunch). Vrijdag van 9.00 uur tot
12.30 uur.

De Shelter

Youth Hostel Ministry

e info@youthhostelministry.org
i www.youthhostelministry.org

The Shelter City

Barndesteeg 21
1012 BV Amsterdam
t 020-6253230 f 020-6232282
e city@shelter.nl
i www.shelter.nl

The Shelter Jordan

Bloemstraat 179
1016 LA Amsterdam
t 020-6244717 f 020-6276137
e jordan@shelter.nl
i www.shelter.nl

Scharlaken Koord

Straatwerk, preventie en hulp-
verlening rond prostitutie

Barndesteeg 25
1012 BV Amsterdam
t 020-6226897 f 020-3302224
e info@scharlakenkoord.nl
i www.scharlakenkoord.nl

Preventiewerk

t 020-6260845
e info@bewareofloverboys.nl
i www.preventiescharlakenkoord.nl

Second Step

Tweedehandskleding en accessoires

Willemsstraat 39
1015 HW Amsterdam
t 020-622 6897
e secondstep@thdv.nl
i www.secondstepshop.nl

CHAP

Christelijke hulpverlening bij
seksverslaving

Goudsbloemstraat 38
1015 JR Amsterdam
t 020-4209203
e info@chap-nederland.nl
i www.chap-nederland.nl
i www.ben-ik-seksverslaafd.nl

Different

Christelijke hulpverlening rond
seksuele identiteit en relaties

Goudsbloemstraat 38
1015 JR Amsterdam
t 020-6256797
e info@different.nl
i www.different.nl

Waypoint Urk

Verslavingszorg en preventie

De Noord 8
8321 BA Urk
t 0527-690073
e info@waypoint-urk.nl
i www.waypoint-urk.nl

Kringloop Waypoint

Vlietstroom 21
8321 EG Urk
t 0527-239924
e kringloop@waypoint-urk.nl
i www.kringloopwaypoint.nl

Waypoint Kampen

Verslavingszorg en preventie

Boven Nieuwstraat 105-1
8261 HC Kampen
t 038-3316660
e info@waypoint-kampen.nl
i www.waypoint-kampen.nl

Winkel Waypoint Kampen

Tweedehandskleding en accessoires
Oudestraat 136, Kampen
e info@waypoint-kampen.nl
i www.waypoint-kampen.nl

De Sikkenberg

Christelijk recreatiepark

Sikkenbergweg 7
9591 TD Onstwedde
t 0599-661144
e info@sikkenberg.nl
i www.sikkenberg.nl

AHA

Dagopvang voor dak- en thuislozen

Oudezijds Voorburgwal 125
1012 EP Amsterdam
t 020-6274422
e info@aha-dagopvang.nl
i www.aha-dagopvang.nl

De Bewaarschool

Burgerrecht kinderkwerk

Oudezijds Voorburgwal 241
1012 EZ Amsterdam
t 020-344 6310
e info@debewarschool.nl
i www.debewarschool.nl

De Wandelende Tak

Stadswandelingen en fietstochten in
(de regio) Amsterdam

Oudezijds Voorburgwal 241
1012 EZ Amsterdam
t 020-344 6310
e info@ontmoetamsterdamanders.nl
i www.ontmoetamsterdamanders.nl

Mochten er in deze publicatie afbeel-
dingen staan waaraan rechten kun-
nen worden ontleend, dan verzoeken
we u contact op te nemen met de
uitgever.

Dank voor uw steun

Onder dank ontvingen wij in de maand februari
de volgende giften:

Algemeen	21.407,73
AHA	440,00
CHAP	1.124,81
Different	523,54
Fonds Godsdienstvrijheid	25,00
Habakuk	10,00
Kinderwerk De Bewaarschool	12.156,19
De Oogst	481,56
De Sikkenberg	50,00
Scharlaken Koord Amsterdam	11.651,10
Scharlaken Koord Nederland	100,00
Scharlaken Koord Kledingatelier	1.635,55
The Shelter City	150,00
The Shelter Jordan	25,00
Wandelende Tak	270,50
Waypoint Kampen	179,55
Waypoint Urk	2.444,00
Youth Hostel Ministry	390,00
Totaal	€ 53.064,53

U vindt ons ook op sociale media:

Tot Heil des Volks

facebook.com/totheildesvolks

twitter.com/thdvamsterdam

Habakuk.nu

twitter.com/habakuknu

De Wandelende Tak

facebook.com/ontmoetamsterdamanders

twitter.com/gidsmatthijs

Waypoint Kampen

facebook.com/waypointkampen

twitter.com/waypoint_kampen

twitter.com/thecapekampen

Waypoint Urk

twitter.com/waypointurk

Shelter Youth Hostel Ministry

facebook.com/shelteryouth.hostelministry

Shelters

twitter.com/shelterams

De Sikkenberg

facebook.com/sikkenberg

twitter.com/sikkenberg

Scharlaken Koord

twitter.com/bewareofloverboys

Kringloop Waypoint

facebook.com/kringloopwaypoint

Testament en giften

Testament Wilt u onze stichting testamentair
gedenken? De tenaamstelling dient te luiden:
Stichting Tot Heil des Volks te Amsterdam.
De stichting bezit rechtsgeldigheid en is
ingeschreven in het stichtingenregister bij
de Kamer van Koophandel, dossiernummer
40530233.

Giften Bankrekening 104944 t.n.v. Stichting
Tot Heil des Volks

IBAN: NL34INGB0000104944 De stichting
beschikt over een ANBI-verklaring.

**Voor giften en abonnementsbetalingen
buiten Europa:**

ABN-Amro te Amsterdam: 4667.85.992 t.n.v.:

St. Tot Heil des Volks, Amsterdam

IBAN code: NL38ABNA0466785992

BIC code: ABNANL2A (Beide codes vermelden)

Wandelingen meivakantie 2014

24 april 2014: Oranjewandeling

Een wandeling vol verrassende verhalen waarin de geschiedenis van Amsterdam en ons Koningshuis op een boeiende manier tot leven komt.

1 mei: Amsterdam in de Tweede Wereldoorlog

We besteden speciale aandacht aan plekken in Amsterdam die in de oorlog een rol speelden, waaronder schuilkelders. Ook hebben we het over bombardementen, onderduikers en verzetshelden.

Overige wandelingen in mei

6 mei: Jodenbuurt 1

21 mei: Projectwandeling

De Wandelende Tak
Ontmoet Amsterdam Anders.nl

telefoonnummer: (020) 344 63 10
info@ontmoetamsterdamanders.nl
www.ontmoetamsterdamanders.nl

Meer info
Ga naar onze
site voor meer
info én opgave!

ENTHOUSIAST OVER DE OOGST?

Geef iemand een gratis exemplaar óf een cadeau-abonnement!

actueel helder christelijk achtergronden opinies interviews

www.deoogst.nl

WWW.SIKKENBERG.NL

De Sikkenberg

CHRISTELIJK RECREATIEPARK IN ONSTWEDDE

STANDAARD

VANAF €19 PER NACHT

BOEK NU EEN KAMPEERPLAATS!

Buiten de schoolvakanties betaalt u voor een kampeerplaats slechts €16 voor 2 personen per nacht inclusief elektriciteit!

BLOKBUNGALOW

- Voor 6 personen
- Gesplitst voor elk seizoen
- Badkamer en CV
- Ruime veranda

MIDWEEK OF WEEKEND VANAF € 160

COMFORT

VANAF €22 PER NACHT

COMFORT-PLUS

VANAF €28,75 PER NACHT

PROGRAMMA 2014

Pinksterweekend
Studies, zang en muziek. Spreker: Peter Hazenoot.

Hemelvaartsweekend
Geloofsheid en sportweekend!

Meivakantie
Studies door Richard Oostrum

Zomervakantie
Studies door o.a. Jacques Brunt, Krijn de Jong, Bert Noteboom en Bastin Romijn.